

Indhold

1. Indledning.....	2
1.1. Motivation.....	2
1.2. Problemformulering.....	2
1.3. Metode og afgrænsning.....	3
2. Fortolkningshistorie	5
2.1. Fortolkningshistorie på baggrund af Luz og Francis.....	5
2.2. Nyere fortolkninger af Matthæusevangeliets forestilling om af blive som børn	8
2.2.1. Ulrich Luz 2001 [1996].....	8
2.2.2. John Nolland 2005.....	9
2.2.3. Richard T. France 2007.....	9
2.2.4. Jeffrey A. Gibbs 2010.....	10
2.3. Sammenfatning og vurdering.....	12
3. Eksegese af Matt 18,1-6.....	14
3.1. Oversættelse.....	14
3.2. Kontekstbestemmelse.....	15
3.3. Detaileksegese af 18,1-6.....	17
3.3.1. Disciplenes spørgsmål (v. 1).....	17
3.3.2. Barnet i midten (v. 2).....	19
3.3.2.1. Barnet i græsk-romersk kontekst.....	20
3.3.2.2. Barnet i GT.....	22
3.3.2.3. Barnet i jødedommen.....	24
3.3.2.4. Matthæusevangeliets referencer til børn.....	25
3.3.3. At blive som børn (v. 3).....	27
3.3.4. At ydmyge sig som barnet (v. 4).....	34
3.3.5. At modtage barnet (v. 5).....	37
3.3.6. At bringe en af disse mindste til fald (v. 6).....	40
3.4. Sammenfatning af 18,1-6.....	43

4. Eksege af 19,13-15.....	44
4.1. Oversættelse.....	44
4.2. Kontekstbestemmelse.....	45
4.3. Detaileksege af 19,13-15.....	47
4.3.1. Nogle små børn bringes til Jesus (v. 13).....	47
4.3.2. For himmeriget er for sådanne (v. 14-15).....	49
4.4. Sammenfatning af 19,13-15.....	52
5. Konklusion.....	53
6. Abstract.....	55
7. Litteraturliste.....	57

1. Indledning

1.1. Motivation

Kombinationen af at studere teologi og være far til to små piger har motiveret mig til at undersøge bibelske tekster om børn. En samtale med en medstuderende om Matt.s udsagn om ”at blive som børn”(Matt 18,3) førte mig videre i denne retning. Min faglige interesse blev særligt vakt, da det viste sig, hvor forskellige tolkninger der historisk set var blevet givet af dette. Ydermere blev det klart, at emnet ikke er særlig belyst i nyere forskning. Dermed ikke sagt, at interessen for Bibelens syn på barnet, opdragelse, oplæring, børneteologi, m.m. ikke har været genstand for utrolig stor opmærksomhed både i fagteologien og i det kirkelige arbejde. Men grundig eksegetisk beskæftigelse med Matt.s forestilling om at blive som børn er dog meget begrænset. Derfor følgende problemformulering:

1.2. Problemformulering

En undersøgelse af forestillingen om at blive som børn ud fra Matt 18,1-6 og 19,13-15.
Hvad vil det sige at blive som børn? Hvad er det karakteristiske ved børn?

I denne undersøgelse er der en række yderligere spørgsmål, som må afklares:

I Matt 18,1-6 kædes forestillingen om at blive som børn sammen med disciplenes spørgsmål om den største i himmeriget (v. 1). Spørgsmålet om status er et større tema i Matt., men hvilken rolle spiller synet på barnets sociale status? Og hvordan blev barnet i det hele taget forstået i Matt.s historiske kontekst? I v. 3 bliver det at blive som børn stillet som en betingelse for at komme ind i himmeriget. Men hvad er himmeriget for en størrelse i Matt., og hvad kræves der i Matt. for at komme ind i himmeriget? I v. 4 beskrives det, at den, som ydmyger sig (ταπεινώσει) som barnet, er den største i himmeriget. Men taler verset om, at barnet selv ydmyger sig, og hvordan skal det at ydmyge sig egentlig forstås? I v. 5 bruges formuleringen ”i mit navn” (ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου), men hvad er betydningen af dette? Der sker i v. 6 nogle ændringer i terminologien, sådan at der tales om ”én af disse mindste” (ἓνα τῶν μικρῶν τούτων) i stedet for om et ”lille barn” (παιδίον), som bruges i de første vers. Men dækker de to termer det over det samme? Og hvordan hænger v. 6 sammen med det foregående vers?

I Matt 19,13-15 tales der ikke direkte om at blive som børn, men versene er alligevel meget relevante i forhold til Matt.s forestilling om at blive som børn, fordi der, som i 18,3, tales om børn og deres forhold til himmeriget. Afsnittet beskriver, hvordan små børn bliver bragt til Jesus, for at

han skal ”lægge hænderne på dem” (τὰς χεῖρας ἐπιθῆ αὐτοῖς). Hvad menes der med det? Særligt interessant er dog først og fremmest betydningen af udsagnet om, at himmeriget er deres (v. 14). Betyder det, at himmeriget allerede tilhører børnene, eller at det er tiltænkt børnene? Og hvad kan siges at være karakteristisk for børnene i dette afsnit?

1.3. Metode og afgrænsning

I min undersøgelse af Matt.s forestilling om at blive som børn vil jeg primært anvende de sædvanlige eksegetiske redskaber som oversættelse, kontekstbestemmelse og detaileksegesi af teksterne 18,1-6 og 19,13-15.¹ Jeg har valgt at tage udgangspunkt i evangeliets afsluttede redaktion, og vil ikke behandle spørgsmål om versenes originalitet og heller ikke skelne mellem tradition og redaktion i teksten eller foretage en synoptiske sammenligning. Min tilgang til teksten er i en vis grad narrativ, idet Matt. må ses som en sammenhængende fortælling, der giver udtryk for Matthæus' teologi.² Som Luz skriver, skal Matt. læses som en sammenhængende bog.³ Det kommer særligt frem i kontekstbestemmelserne og i arbejdet med forståelsen af himmeriget og synet på barnet i Matt. Evangeliet må samtidig også læses historisk, sådan at den oprindelige kontekst informerer læseren om, hvordan tekstens budskab skal forstås. I den forbindelse er tekstens *Sitz im Leben* relevant. Man kommer dog ikke uden om, at det er særdeles vanskeligt at give en særlig præcis beskrivelse af skriftets *Sitz im Leben*, og at det derfor er meget vanskeligt derudfra at drage overbevisende konklusioner i fortolkningen af teksten. På den baggrund har jeg valgt ikke at fokusere på en diskussion af hvilken særlig menighedssituation, der ligger bag teksten i 18,1-6 eller 19,13-15. Det til trods for, at dette er et centralt spørgsmål i en af de væsentligste monografier, som behandler 18,1-6, nemlig Thompsons, der netop har som sin hovedtese, at Matthæus her i realiteten skriver til et ”divided community”.⁴

Den historiske kontekst er dog i særlig grad inddraget i forbindelse med 18,2, hvor jeg beskæftiger mig indgående med forståelsen af barnet i den historiske kontekst. Dette gør jeg gennem tre afsnit om synet på barnet i hhv. den græsk-romerske kontekst, i GT og i jødedommen. Baggrunden for dette valg er, at synet på barnet i denne kontekst i dag bruges som en tolkningsnøgle til forståelsen af, hvad det vil sige at blive som børn. Det er nærliggende at inddrage denne kontekst, eftersom Matt. efter alt at dømme er skrevet af en jødekristen til jødekristerne i det første århundrede.⁵ Dette

¹ Parafrasen er udeladt, da de to afsnit er relativt korte. I stedet for gives der undervejs i eksegesen forskellige strukturelle kommentarer særligt i forbindelse med eksegesen af 18,5. Desuden har jeg valgt ikke at foretage en eksegesi gennemgang af 18,7-14. Det skyldes, at versene ikke bidrager til yderligere afklaring af forestillingen om at blive som børn, de, som jeg vil argumentere for i gennemgangen af vers 5, hænger helt tæt sammen med 18,1-6 (jf. desuden kontekstbestemmelsen i afsnit 3.2.).

² Matthæus betegner forfatteren til skriftet, uden at der bliver taget stilling til forfatterspørgsmålet.

³ Luz 1995: 1.

⁴ Thompson 1970: 264-267.

⁵ Müller 2000: 24-32.

ses bl.a. ud fra, at Det Gamle Testamente spiller en afgørende rolle i evangeliet. Evangelisten benytter igen og igen opfyldelsescitater (f.eks. Matt 1,22; 2,15; 4,14; 8,17; 21,4).

Inden vi går til selve eksegesen af de to tekster, skal vi først se på, hvordan det at blive som børn er blevet forstået i receptionshistorien og nyere fortolkninger.

2. Fortolkningshistorie

Som vi skal se, er der i fortolkningshistorien blevet givet rigtig mange bud på, hvad det vil sige at blive som børn. Til at vise dette, vil jeg først benytte mig af Luz's omfattende beskrivelse af fortolkningshistorien samt M.M. Francis' hovedinddelinger af tolkninger⁶, for derefter at se nærmere på en række af de nyeste og mest toneangivende kommentarers forståelse af, hvad det vil sige at blive som børn. Sidst vil jeg give en sammenfatning og vurdering.

2.1. Fortolkningshistorie på baggrund af Luz og Francis

Luz nævner følgende måder, hvorpå børn/barnet er blevet forstået:⁷

- a) Ofte som uskyldige, milde og enkle (Hieronymus, Leo d. Store og Johannes Chrysostomos).
- b) I modsætning til apostlene er de ikke pågående; de stræber ikke efter tom ære; de er ikke hovmodige, og de er fri for ondskab, ambitioner, konflikter og stædig lidenskab (Euthymius Zigabenus).
- c) De "følger deres fædre, elsker deres mødre, ved ikke, hvordan man tænker ondt om deres medmennesker, har ingen interesse i velstand, er ikke uforkammede, hader ikke, lyver ikke, tror på det, som de bliver fortalt og anser alt det, de hører, for at være sandt" (Biskop Hilarius af Poitiers).
- d) Barnet, der er uden seksuel erfaring, er som regel fri for "lidenskaber, svagheder og sjælens sygdomme" (Origenes).
- e) Barnet tager ikke til genmæle, strider ikke med læreren, men tager derimod villigt imod instruktion (Basilius af Cæsarea).
- f) Barnet accepterer straffen, som forældrene giver (Martin Luther, sermon fra 1533).
- g) Barnet bærer ikke nag (Zwingli).
- h) Barnet er forbilledligt ydmyg (Calvin).
- i) Barnet har tillid til sine forældre (Brenz).
- j) Barnet er ikke indbildsk (Olshausen).
- k) I barnet finder man "frøet til alle dyder og kræfter" (Goethe).
- l) Barnet ønsker at blive plejet og båret af sin mor (og ligesådan vil Kristus tage det i sine arme og ødelægge alt det, som strider imod) (Zinzendorf).
- m) Salmedigtere opfordrer til at blive "fromme og glade som børn" (Matthias Claudius, "Der Mond ist aufgegangen") og til at "blive barnlige, og ikke stridende" (Gerhard Tersteegen, "Kommt Kinder, lasst uns gehen").

⁶ Desuden forefindes der en række mindre fortolkningsoversigter hos Davies & Allison 1988: 756-757, Zuck 1997: 206-207, Lindbo 2009: 93-95, som både udelader flere af ovennævnte og samtidig tager andre fortolkninger med.

⁷ Jeg har valgt ikke blot at henvise til Luz's observationer, men gengive dem kort på dansk, fordi de giver et vigtigt indblik i de utrolig mange tolkninger, der netop findes for opgavens hovedspørgsmål. Henvisninger til de enkelte fortolkere, forefindes i Luz 2001: 427-428.

- n) I barnet finder man den oprindelige menneskelighed bag næstekærligheden; før de er blevet oplært på nogen måde, er børn repræsentanter for uskyld og kærlighed. I dem er der håb; de kender ingen forskel på deres egen og andre nationer (Leo Tolstoj).
- o) Barnet er indbegrebet af håb og tillid til fremtiden (Franz Rosenzweig).
- p) Børn er fordringsløse (Klostermann).
- q) Børn er klar over, at de er små, og accepterer det (Schniewind).
- r) Børn er åbne for nye ideer, og i taknemmelighed (eller frygt) for sikkerhed, accepterer de det, som større og stærkere mennesker kan give dem (Schweizer).

Francis beskæftiger sig i sin monografi, "Adults as Children", indgående med synet på barnet både i antikken, jødedommen og særligt i Det Nye Testamente. Som flere andre forfattere, behandler han forståelsen af, hvad det vil sige at blive som børn, på tværs af de synoptiske evangelier, altså også udsagnene i Mark 10,15, Luk 18,17 og desuden inddrager han Joh 3,3-5. Alligevel har jeg valgt at inkludere ham i denne oversigt, fordi han, som den eneste, giver en inddeling af hovedtolkninger, som det er relevant at se på nu.

Francis inddeler fortolkningerne af at blive som børn i tre overordnede grupper:

- 1) Den første gruppe er ikke relevant for dette speciale, fordi denne forståelse beskæftiger sig med teksten i Mark. og rent sproglig ikke er mulig i forhold til teksten i Matt. Tanken ifølge denne forståelse er, at man skal modtage himmeriget på samme måde, som man modtager et barn.⁸ Denne forståelse afviser Francis desuden.⁹
- 2) I den anden gruppe foretages der i fortolkningerne en sammenligning med barnet. Når der er tale om en sammenligning, så er der noget karakteristisk ved barnet, som skal efterlignes for at komme ind i himmeriget. Her nævner Francis en lang række tolkninger, som han inddeler i to undergrupper.
 - a) I den første undergruppe fokuseres der på en moralsk forståelse af barndommen. "One strand focuses on the moral meaning of childhood, for example, innocence, simplicity, lacking in self-sufficiency, vulnerability, dependency, trust, to name but a few."¹⁰
 - b) Den anden undergruppe henter Francis sin forståelse af barnet fra det, som han kalder "an educational model", hvor det at komme ind i himmeriget/modtage himmeriget hænger sammen med den rabbinske forståelse af, at dette sker ved at recitere "Shema'et", altså den jødiske trosbekendelse: "Hør, Israel! Herren vor Gud, Herren er én" (Deut 6,4).
- 3) Den tredje gruppe, som Francis nævner, og som han selv argumenterer for, forstår ikke barnet som en del af en sammenligning, men som en metafor¹¹: "[A] third line of interpretation of the child

⁸ Denne tolkning går tilbage til Schelling 1965: 56-58.

⁹ Francis 2006: 114

¹⁰ Ibid. 116.

¹¹ Ibid. 155. Francis lægger stor vægt på, om der med "som (ὡς) børn" er tænkt på en sammenligning eller en metafor.

image is to interpret it not a simile but as a metaphor, expressive of radical change and renewal.”¹² Francis illustrerer den metaforiske forståelse ud fra Jesu samtale med Nikodemus i Joh 3,3.5, hvor Jesus taler om at ”blive født påny”. Til trods for forskelligt ordvalg, ser Francis dette parallelt med ”at blive som børn” og som udtryk for en radikal forandring. Associationen mellem det ”at blive som børn” og en radikal forandring er ifølge Francis desuden reflekteret i den rabbinske brug af barnet som billede på en proselyt: ”According to b.Jeb. 22A 'one who has become a proselyte is like a child newly born'.”¹³

Efter de tre hovedinddelinger skal vi nu se nærmere på nyere fortolkninger af Matt.s forestilling om at blive som børn.

Forskellen definerer han på følgende måde: ”Briefly the difference between a simile and a metaphor is that a simile works with congruence or likeness between source and target which is presumed to be obvious. In reading ”as a child” as a simile one will look for some child attribute (e.g. Trustfulness, innocence, spontaneity or whatever) as a basis of comparison with presumed shared characteristics. On the other hand a metaphor is something which retains paradox, of unlikeness as well as likeness.”

¹² Ibid. 119.

¹³ Ibid. 120.

2.2. Nyere fortolkninger af Matthæusevangeliets forestilling om af blive som børn

Da spørgsmålet om at blive som børn med særligt fokus på Matt. er et ret overset overset emne i nyere tid, er der stort set ikke udgivet nyere artikler eller monografier specifikt om emnet.¹⁴ Derfor vil jeg i det følgende gennemgå kommentarerne til Matt. af Luz, France, Nolland, og Gibbs for at undersøge deres forståelse af, hvad det vil sige at blive som børn.¹⁵ Gennemgangen vil være kronologisk.

2.2.1. Ulrich Luz 2001 [1996]

Luz argumenterer i sin kommentar for, at teksten faktisk giver et rimeligt klart billede af barnet, til trods for, at der, som vi så tidligere, historisk set er givet mange forskellige bud. Børn er ifølge Luz særligt kendetegnet ved at være *fysisk små*, ved deres *magtesløshed* og deres *lave sociale status*.¹⁶ Hans argument for dette handler først og fremmest om betydningen af verbet *ταπεινώσει*, idet han lægger vægt på verbets betydning ”at være/gøre lav”. Dernæst fremhæver han den negative beskrivelse af barnet i samtiden i antikken og i jødedommen.

Ved at Jesus henviser til børn som indgangen til himmeriget, kræver han, som Francis også påpeger, en fundamental forandring. ”Jesus demands of his disciples a fundamental change”¹⁷. At blive som børn beskrives yderligere som noget paradoksalt og egentlig umuligt. ”To become like children is a paradox, since it is impossible for those who are no longer children to become children again.”¹⁸ Og derfor spørger Luz lidt senere: ”What does it mean that one is to do something that is impossible – that contradicts what by nature is possible?”¹⁹ Svaret synes han ikke selv at give direkte, men senere kommer det frem, at den fundamentale forandring på en eller anden måde sker gennem en frivilligt valgt ”lowliness”, som indebærer forandring både af ens ydre tilstand (external condition) og ens indre holdning (internal attitude).²⁰ ”In a general sense, to become low voluntarily is to reverse completely one's previous standards of thought and action and to orient one's life to a different order and to new standards.”²¹ I slutningen af Luz' gennemgang af 18,4 lister han en række konkrete handlinger, som denne fundamentale forandring og frivilligt valgte ”lowliness” indbærer, nemlig at tage imod og være gæstfri over for børn (v. 5), at elske ”de mindste små” som ens brødre og søstre

¹⁴ Som det bl.a. fremgår af litteraturlisten, findes der en stor mængde litteratur og monografier om børn i Bibelen, antikken og på tværs af de synoptiske evangelier, men relativt lidt der fokuserer indgående på teksterne for dette speciale.

¹⁵ Thompsons monografi ”*Matthew's Advice to a Divided Community*” fra 1970, der er et standardværk for eksegese af versene her, er ikke taget med i denne fortolkningsoversigt, da dens fokus, til trods for den omfattende eksegese, kun helt sporadisk behandler betydningen af barnet.

¹⁶ Luz 2001: 426.

¹⁷ Ibid. 427.

¹⁸ Ibid. 428.

¹⁹ Ibid. 427.

²⁰ Ibid. 427.

²¹ Ibid. 429.

(v. 10-14), at tilgive uden grænser (v. 21-22), at opgive ens ejendom ud af kærlighed for ens næste (19,16-21), og først og fremmest at give afkald på hierarkisk ære (23,8-10) og tjene andre (20,26-28 og 23,11). Luz påpeger, at det er til disse, at himmeriget er lovet.²²

2.2.2. John Nolland 2005

Ifølge Nolland er det *ydmygheden* hos barnet, som disciplene skal efterligne: "...[H]umility is the point of likeness..."²³ Han henviser også kort til barnets lave og dermed ydmyge status i antikken²⁴. Når Jesus kræver, at disciplene skal blive som børn for at komme ind i himmeriget, er det et krav om en fundamental reorientering. Det betyder ikke, at disciplene ikke allerede har undergået denne reorientering i deres liv. Det ses, ifølge Nolland, bl.a. ved, at disciplene er kommet i ydmyghed til Jesus for at få deres spørgsmål besvaret. Men det at bevare denne reorientering og blive bevidst om dens implikationer er en "ongoing change".²⁵

Lidt på samme måde som Luz, beskriver Nolland, at det, som er fokus i teksten, ikke er "humbling oneself before God", men "attitude and behaviour on the human plane".²⁶ Ydmygheden er en form for selvfornægtelse, som svarer til at tage sit kors op (16,24-28), og som har Jesus som forbillede (20,28).²⁷ I forhold til v.5 indbærer dette ifølge Nolland også at tage imod konkrete børn.²⁸

2.2.3. Richard T. France 2007

For France er børnene først og fremmest kendetegnet ved socialt at være i en position, som er "as the lowest in hierarchy of authority and decision making, those subject to and dependent on adults."²⁹ De er "socially as well as physically 'little ones'".³⁰ Og senere "the low social status which is symbolized by the child, who in an adult world has no self-determination and must submit to the will of adults who 'know best'".³¹ Hans argumenter handler ligesom Luz' om forståelsen af barnet i antikken, på verbet *ταπεινώσει* og på betegnelsen "de mindste" i v. 6.³²

Når Jesus bruger barnet, som har så lav status, som eksempel for voksne, er det en "shock tactic", som tydeligt viser, hvor forkert disciplenes tankegang er. Deres tanker om status er ikke kompatible med Guds værdiskala. Jesus kalder på en radikal forandring, når han siger, at disciplene skal vende

²² Ibid. 429.

²³ Nolland 2005: 732.

²⁴ Ibid. 732.

²⁵ Ibid. 732.

²⁶ Ibid. 732.

²⁷ Ibid. 732.

²⁸ Ibid. 733.

²⁹ France 2007: 677.

³⁰ Ibid. 677.

³¹ Ibid. 677.

³² Ibid. 676-679.

om og blive som børn.³³ France skriver:

[T]o abandon human thoughts of personal status and to accept or even seek a place at the bottom of the pecking order implies as radical a change of orientation as our term "conversion" involves. To turn around and become like a child is in effect to start again on a new footing cf. the language of rebirth in John 3:3,5. To belong to the kingdom of heaven requires no less.³⁴

V. 4 understreger, at barnet og de, som gør sig små som barnet, er de største og omvendt: "[T]he least are the greatest, as in 19.30, "the first last and the last first".³⁵ Dette blive yderligere understreget i v. 5, hvor "et sådant barn" (ἐν παιδίον τοιοῦτο), der ifølge France står for alle, som har påtaget sig en lav position som barnet, har den højeste status ved at være repræsentant for Jesus.³⁶

2.2.4. Jeffrey A. Gibbs 2010

Gibbs har i sin kommentar flere længere afsnit om, hvad det vil sige at blive som børn. Det skyldes, at han ser den billedlige brug af barnet som en nøgle til forståelsen af hele denne fjerde tale i Matt.

I would suggest, however, that the more important question for understanding the unified character of Jesus' teaching in 18:1–35 has to do with the image or metaphor of the child as the greatest. Discussions on the discourse seem at times to lack clarity on both the meaning of this image and how it provides the unifying theme for the entire discourse.³⁷

Ifølge Gibbs redefinerer Jesus det at være størst (*greatness*) med termene "*dependence and neediness*" i modsætning til Matt 20,26, hvor han "*defines greatness as servanthood*."³⁸

Som France peger Gibbs på, at Jesus svarer disciplene på en chokerende måde.³⁹

Som argument for, hvordan billedet af barnet skal forstås, gennemgår Gibbs grundigt, hvordan synet på barnet var i antikken og resten af Matt. Han fremhæver en række negative egenskaber. Barnet var formentlig aldrig en rollemodel for voksne, tværtimod. De er ikke rationelle, fysisk svage, underlagt voksnes vilje, udsat for sygdom, ikke beundringsværdige. De er uvidende, kan ikke regere, kan ikke vælge mellem godt og ondt.⁴⁰ Sammenfattende skriver han:

Matthew's portrait of children is consistent with his historical and cultural context and with the reality of human experience. Children are essentially needy, unable, and dependent on others, even for their very survival.⁴¹

³³ Ibid. 677.

³⁴ Ibid. 677.

³⁵ Ibid. 679.

³⁶ Ibid. 679.

³⁷ Gibbs 2010: 889.

³⁸ Ibid. 889.

³⁹ Ibid. 890.

⁴⁰ Ibid. 892.

⁴¹ Ibid. 893.

Det er interessant at se, hvordan han ud fra denne meget brede og negative beskrivelse af barnet i antikken kredser kendetegnet ved barnet ind til de få begreber: "needy, unable, and dependent on others". Han skriver, at man ud fra dette kan give et klart svar på, hvad det vil sige at blive som børn, og hvad Jesus kræver af sine disciple:

Given the context of the disciples' misguided question in 18:1 and the larger considerations briefly discussed above, it is possible to give a firm answer to the question of what Jesus means when he says in 18:3 that unless his disciples turn and become like children, they will surely not enter the reign of heaven. The Master is urging that his disciples repentantly abandon their worldly thoughts about greatness and any delusions of self-sufficiency and instead believe that it is only the poor in spirit who possess the blessings of the reign of God (cf. 5:3). It is only to those who realize that they have nothing that God offers everything. "Only the beggary of childhood can receive the greatness which God confers." To become like children means to repent of pride, acknowledge one's abject need for God's grace, and look to Christ for salvation and the saving reign of God, throughout the present life and on the Last Day.⁴²

Som citatet også viser, lægger Gibbs vægt på, at det at blive som børn har at gøre med en erkendelse af disciplenes dybe behov for Guds nåde.

Hvor vi før, hos bl.a. Luz, så, at det at blive som børn og at ydmyge sig som barnet indebærer et aktivt kald til fornedrelse og tjenersind over for andre, så afgrænser Gibbs sig i v. 4 bevidst fra denne forståelse og understreger, at det drejer sig om det åndelige forhold til Gud:

As with "like this child," again there are (at least) two semantic options for the phrase "humbles himself." The first possible meaning would entail an active sense of lowering oneself, especially in order to be of service to others. This is likely the meaning of the only other use of the clause ὅστις ταπεινώσει ἑαυτόν, "whoever humbles himself," in Matthew. However, since the image that is governing the discourse of Matthew 18 at this moment is that of a dependent and needy (even helpless) child, it is unlikely that Jesus' words have such an active force. The second and preferable semantic option is that Jesus is proclaiming that the greatest in the reign of heaven is the one who is, in fact, in a condition of lowly powerlessness and who willingly acknowledges his own emptiness and utter inability in spiritual things. This sense of "to humble oneself" (or the corresponding passive, "to be humbled") is the more common one among the writings of the NT.⁴³

I v. 5 pointerer Jesus, at "et sådan barn", der henviser til alle, som er blevet som børn og har erkendt deres fuldstændig manglende evne i åndelige forhold, er størst, også selvom det ikke umiddelbart ser sådan ud pga. f.eks. lav social status. Men ud fra det, som Jesus har lært, den han er og det, han har gjort, skal man se på en sådan meddisciplen som om, det var Jesus selv.⁴⁴

⁴² Ibid. 894.

⁴³ Ibid. 901.

⁴⁴ Ibid. 899.

2.3. *Sammenfatning og vurdering*

Vi har nu set på, hvordan det at blive som børn er blevet fortolket på en række forskellige måder. Den lange række af eksempler, som Luz nævner i sin fortolkningshistorie, er stort set alle sammen udtryk for positive beskrivelser af barnet. De eksempler kan næsten alle passe ind i Francis' underkategori af fortolkninger, som har med den moralske forståelse af barndommen at gøre, og hvor der er tale om en sammenligning mellem det barnet/børn gør eller er, og det som disciplene skal gøre. Luz mener med rette, at et stort problem med mange af disse fortolkninger er, at de ofte beskriver deres egen samtids syn på barnet eller det ideelle barn, som så bliver læst ind i teksten:

For the most part the interpreters ask not what children are like; they ask instead what children should be. More often than not they read the text as if it said: "Become like good, well-behaved children."⁴⁵

Igennem historien har der været et stort fokus på de *positive* fortolkninger af barnet, men ud fra gennemgangen af de nyere kommentarer ses det, at der i dag nærmest er konsensus omkring, at hovednøglen til at forstå, hvad det vil sige at blive som børn, ligger i samtidens *negative* billede af barnet i forskellige varianter.⁴⁶ Særligt dets lave (og ydmyge) sociale status, fysiske størrelse, magtesløshed og afhængighed fokuseres på dette. Men det er ikke helt entydigt, hvilket negativt kendetegn, der er fremherskende i forhold til forestillingen om at blive som børn, og hvilke konsekvenser det har. Luz, France og Nolland synes alle at have elementer af Francis' tredje hovedinddeling, hvor fokus er på en metaforisk forståelse af barnet som udtryk for en radikal forandring. Det ses ved, at de på forskellig vis beskriver, at det at blive som børn er et chokerende og evt. paradoksalt udtryk for en radikal forandring. Denne forandring indbærer også for dem alle et krav om ydmyghed og fornedrelse ved aktivt og bevidst at indtage den lave position, som var naturlig for barnet på den tid. Gibbs mener også, at der er tale om et chokerende udtryk fra Jesu side, som dermed understreger det problematiske ved disciplenes tanker om egen status. Han taler dog ikke om en radikal forandring, som har at gøre med aktivt at fornedre sig ved at indtage lav social status, men mener i stedet at det udtrykker et kald om erkendelse af ens hjælpeløshed og afhængighed over for Gud. Til trods for at Gibbs taler om barnet som en metafor for afhængighed, vurderer jeg, at der tale om en sammenligning, som vi finder den under Francis' anden gruppe. Som det senere vil fremgå af eksegese, kan der fremhæves flere problemer i ovenstående tolkninger. For det første mener jeg, at de alle overser, hvordan teksten fokuserer og trækker på et konkret barn, som viser sig at være et troende barn (v.5-6), og at dette barns relation til Jesus i vers

⁴⁵ Luz 2001: 427. Francis 2006: 112 giver en lignende kritik: "The difficulty with such interpretations as these lies in the very dimension of vagueness and the danger of reading in a particular view of childhood."

⁴⁶ Af andre fortolkere, som også tager udgangspunkt i samtidens negative billede af barnet, særligt dets lave sociale status, kan desuden nævnes: Davies og Allison 1991: 757, Müller 2000: 394, Morris 1992: 458-459, Bruner 2004: 2008-209 Hagner 1993: 517, Harrington 2007: 264 Zuck 1997: 206, mens Lindbo 2009: 83-84; 95 er en af de få, der problematiserer dette. Bruner 2004: 208 tilføjer dog også nogle positive kvaliteter ved børn, som at børn lytter, beskæftiger sig med små ting uden at skamme sig over dets lille betydning, og at de elsker at modtage ting.

to kan bruges som nøglen til forståelsen af, hvad det vil sige at blive som børn og at ydmyge sig som barnet. Dermed er der heller ikke tale om en metafor for en radikal forandring, men om en sammenligning med barnet. For det andet skal vi se på, hvordan samtidens billede af barnet ikke er så entydigt og udelukkende negativt som kommentarerne beskriver. Det medfører dels, at det ikke er så åbenlyst, hvilke karakteristika der bør fremhæves, dels at Jesu ord ikke oplagt skaber ”shock effekt” hos tilhørerne. I Joh 3,3.5, som fortæller om den metaforiske forståelse henviser til, ses ”shock effekten” umiddelbart i teksten gennem Nikodemus' reaktion, mens en sådan reaktion ikke ses i denne kontekst. For det tredje bliver det i flere af tolkningerne problematisk, hvordan Matt. forståelsen af adgangsbetingelse for at komme ind i himmeriget svarer til kravet om en fundamental forandring, som indbærer ydmyghed/fornedrelse, lydighed, lav social status, tjenersind mm. Dette skyldes, som vi senere skal se på, at adgangsbetingelsen til himmeriget ikke skal forstås som et krav, men som en gave, som modtages.

3. Eksegese af Matt 18,1-6

3.1. Oversættelse

¹I den time kom disciplene til Jesus og sagde: ”Hvem er så størst i himmeriget?” ²Og han kaldte på et lille barn og stillede det midt iblandt dem ³og sagde: Sandelig siger jeg jer: Hvis I ikke bliver omvendt og bliver som børn, kommer I slet ikke ind i himmeriget. ⁴Den, som altså ydmyger sig som dette barn, han er den største i himmeriget. ⁵Og den, som tager imod et sådan barn i mit navn, tager imod mig. ⁶Men den, der bringer en af disse små, som tror på mig, til fald, er det bedre for, om en møllesten bliver hængt om hans hals, og han bliver sænket i havets dyb.

3.2. Kontekstbestemmelse

En praktisk måde at anskue strukturen i Matt. på er, at den strukturelt set følger den geografiske narrative struktur fra Mark. Müller foreslår følgende struktur: 1) Forhistorien 1,1-4,16. 2) Jesus i Galilæa 4,17-16,20. 3) På vej til Jerusalem 16,21-20,34. 4) I Jerusalem 21,1-26,1 5)

Lidelseshistorien 26,2-27,66. 6) Opstandelsen 28,1-20.⁴⁷ Ud fra denne inddeling er der i Matt. et vendepunkt efter Peters bekendelse i 16,13-20, hvorefter et nyt større afsnit (16,21-20,34), indledt med Ἀπὸ τότε (jf. 4,17), beretter om Jesu vej til Jerusalem. Det er i dette afsnit, at vi finder begge tekster om børnene (18,1-6; 19,13-15). Karakteristisk for dette afsnit er de tre lidelsesforudsigelser i 16,21, 17,22-23 og 20,17-19, der alle leder hen til højdepunktet for hele evangeliet, nemlig Jesu lidelse, død og opstandelse. Samtidig er hele afsnittet præget af Jesu undervisning af hans disciple, hvorfor talen i kapitel 18 også ofte bliver omtalt som discipeltalen.⁴⁸

Gibbs gør i sin kommentar meget ud af, hvordan der i forbindelse med de tre lidelsesforudsigelser er et tydeligt mønster. Han skriver: "Matthew offers his hearers/readers this sequence: (1) Jesus' passion prediction; (2) the disciples' misunderstanding; and (3) Jesus' corrective teaching."⁴⁹ Og et andet sted: "The pattern highlights a sort of "antiphonal misunderstanding" that occurs each time Jesus predicts his upcoming passion."⁵⁰ De tre elementer kan godt findes i forbindelse med hver lidelsesforudsigelse, men mønsteret synes dog ikke strukturelt set at være så oplagt, som Gibbs hævder, da der er stor forskel på strukturen i første og anden lidelsesforudsigelse. Misforståelsen (16,22) og irttesættelsen (16,23-28) kommer umiddelbart efter den første lidelsesforudsigelse (16,21), mens de i forbindelse med den anden lidelsesforudsigelse kommer over et længere stræk. Misforståelsen kommer indirekte frem i 17,24-18,1, og irttesættelsen i 18,2-35. Bedre er det at se, hvordan disciplene igen og igen, og ikke kun efter lidelsesforudsigelserne i dette store afsnit, stadig har meget at lære om, hvem Jesus er, og hvad der er hans mission, hvorfor Jesus igen og igen må undervise og irttesætte dem. I denne forbindelse spiller Peter den ene gang efter den anden en særlig rolle. Det ses særligt ved den første lidelsesforudsigelse 16,22-23, hvor han vil forhindre Jesus i at gå lidelsens vej, men også hans udbrud i 17,4 og hans svar i 17,25 viser begge, at han har meget at lære. Samtidig har han tydeligvis også generelt en mere fremtrædende plads end de andre disciple. Det ses særligt i forbindelse med hans bekendelse i 16,13-20, men også i det, at han er med i inderkredsen, som kommer med på forklarelsens bjerg, at han bliver spurgt til råds i 17,24-25 og stiller Jesus spørgsmål om tilgivelse (18,21-22) og efterfølgelse (19,27), hvilket hver gang munder

⁴⁷ Müller 2000: 23. For tilsvarende inddelinger se også France 2007: 3-5 og Luz 2001: 9. Flere andre inddelinger er også blevet forsøgt, særligt ud fra de fem taler af Jesus, 1) Bjergprædiken (kap. 5-7), 2) Udsendelsestalen (kap. 10), 3) Lignelsestalen (kap. 13), 4) Discipeltalen (kap. 18), 5) den eskatologiske tale (kap. 24-25). Der er bl.a. blevet argumenteret for, at talerne skulle svare til Pentateukens fem bøger, hvilket dog er at gå for langt. Se bl.a. Müller 2000: 22-23.

⁴⁸ Luz 1995: 102, Müller 2000: 374.392.

⁴⁹ Gibbs 2010: 888.

⁵⁰ Ibid. 888.

ud i, at Jesus efterfølgende giver en særlig ”halakisk” belæring.⁵¹ At særligt Peter, men også til dels Jakob og Johannes (17,1), har en fremtrædende plads, indikerer sammen med bl.a. disciplenes spørgsmål i 18,1, at disciplene indbyrdes er optaget af deres position og status i discipelflokken. Det er endvidere netop et udtryk for, at disciplene stadig har meget at lære, bl.a. om status i himmeriget. I afsnittet lige før kapitel 18 om tempelskat (17,24-27) gør Jesus indirekte opmærksom på, hvordan de, som er himmerigets borgere, har et særligt privilegium og dermed særlig status, nemlig i deres frihed i forhold til at betale tempelskat. Derudover synes der ikke at være en nærmere forbindelse mellem discipeltalen og det foregående, hvilket jeg vil vende tilbage til i eksegesen af v. 1. Derimod hænger versene i 18,7-14 helt tæt sammen med 18,1-6 og bør, som vi skal se, egentlig ikke adskilles fra de andre. De fortsætter takterne fra v. 5-6 med at understrege, hvor stor betydning og status de troende børn har i himmeriget ved bl.a. at pege på, at de ikke skal ringeagtes (10), og at det er Guds vilje, at ikke en eneste af disse mindste skal fare vild som et får og dermed gå fortabt (14). I 18,15-20 skifter fokus væk fra børnene til Jesu tale om ekskommunikation i menigheden. Der ses dog en svag tilknytning til den foregående lignelse om de vildfarne får, bl.a. ved, at der også her er et indirekte ønske om, at den broder, som forsynder sig, ikke skal fare vild, men vindes gennem at blive draget til ansvar. Efter dette, og i forlængelse af talen om forsyndelser (15), har vi Peters spørgsmål om tilgivelse, som efterfølges af Jesu svar og lignelsen om den gældbundne tjener (18,21-35). Lignelsen peger især på, hvordan de, som er i himmeriget, alle er som tjeneren, der har fået eftergivet en ubetalelig gæld, og at denne viden bør medføre, at ens broders gæld og forsyndelser eftergives. Derefter slutter discipeltalen. Overordnet set synes der ikke at være et tydeligt samlende tema som eksempelvis børn, som på en særlig måde binder talen sammen, til trods for at det er blevet forsøgt at finde et sådant tema.⁵² Hvad der sker efterfølgende og i forbindelse med 19,13-15 vil blive taget op i kontekstbestemmelsen for 19,13-15.

⁵¹ Jf. Müller 2000: 369, som giver en længere beskrivelse af Peter i sin ekskurs om denne i Matt.

⁵² Gibbs 2010: 889 gør netop opmærksom på, at der ikke har været konsensus om eller succes med at finde et tema eller en struktur i talen. Han foreslår dog selv, at ”barnet”, forstået som en metafor for den afhængige og hjælpeløse, kan bruges til dette. Dette synes dog heller ikke at være ligetil i forhold til tekstens forskellighed. Desuden er det heller ikke mest nærliggende at forstå barnet som en sådan metafor, hvilket vil blive klart i eksegesen af 18,1-6. Det er derfor bedre helt at lade spændingerne og forskellighederne afsnittene imellem stå.

3.3. Detaileksegesi af 18,1-6

3.3.1. Disciplenes spørgsmål (v. 1)

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;

I dette vers tegnes baggrunden for Jesu efterfølgende tale om barnet. Det sker ved, at disciplene kommer til Jesus med spørgsmålet om, hvem der er den største i himmeriget.

Forbindelsen Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ knytter dette afsnit til det foregående. Dermed tyder det på, at vi stadig må være i Kapernaum (jf. 17,24). Men hvad er den nærmere sammenhæng med den foregående tale om tempelskatten? På den ene side mener Luz, at der ikke er nogen videre sammenhæng. Han nævner, at tilsvarende temporale forbindelser tidligere (jf. 3,1; 12,1; 14,19) er brugt af Matthæus for blot at give fortællingen et flow uden direkte at have en forbindelse til det foregående.⁵³ Modsat mener bl.a. France, at der er en klar og tydelig forbindelse, idet Jesus i afsnittet om tempelskatten taler om jordens konger (οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς), og fordi der er fokus på forskelle mellem sønners (τῶν υἱῶν) og fremmedes (τῶν ἄλλοτριῶν) status.⁵⁴ Dette mener han desuden kan underbygges af, at der i anden del af verset indledes med den interrogative forbindelse ”hvem [er] så” (τίς ἄρα). Denne forbindelse kan dog ifølge BDAG både bruges ”to draw an inference from what precedes” og ”simply to enliven the question”⁵⁵. Til trods for at der, som det også fremgik af kontekstbestemmelsen, er en lille tematisk sammenhæng i talen om status, så er fokus alligevel så meget anderledes, at det må siges at være en meget svag sammenhæng, og at forbindelsen τίς ἄρα derfor formentlig blot bruges med det formål at gøre stilen mere levende.⁵⁶ Matthæus bruger verbet προσῆλθον, der ligesom flere andre steder i evangeliet (5,1; 13,36; 14,15; 24,3; 26,17) giver udtryk for Jesu autoritet.⁵⁷ Med οἱ μαθηταὶ kan der både være tænkt på de 12 disciple eller den større gruppe disciple, som fulgte Jesus.⁵⁸

Det komparative adjektiv μείζων skal her forstås i den superlative betydning ”største”, hvilket ligeledes er tilfældet i v. 4.⁵⁹ Adjektivet er flyttet frem i sætningen foran verbet og giver dermed emfase.

Det diskuteres, om der bag disciplenes spørgsmål ligger en antydning af, at disciplene har været i intern splid og dermed er på det gale spor, eller om det blot er udtryk for et generelt spørgsmål. Luz skriver: ”What lies behind their question is of no concern to him, nor is he interested in portraying

⁵³ Luz 2001: 426.

⁵⁴ France 2007: 675.

⁵⁵ BDAG: 127.

⁵⁶ Luz 2001: 426, Müller 2000: 394.

⁵⁷ Müller 2000: 394.

⁵⁸ Thompson 1970: 72 peger på, at der er en klar tendens i Matt. til at bruge δώδεκα μαθηταὶ (10,1; 11,1; 20,17; 26,20; 28,16) om de tolv og οἱ μαθηταὶ, når det er en større gruppe, men nævner samtidigt, at dette mønster ikke er fuldstændig konsistent.

⁵⁹ Wallace 1996: 299-300.

the disciples as sinful or guilty of a false desire for glory. They pose rather a general question”.⁶⁰

Ved blot at fremstille det som et generelt spørgsmål synes Luz dog at overse de mange indikationer i konteksten, som trods alt peger i retning af, at disciplene er selviske og dermed optaget af egen status og position. Alligevel har Luz en pointe i, at vurderingen af disciplenes forføjede tankegang og evt. splittelse ikke skal overvurderes. Jesu ord til dem er langt fra så markante, som eksempelvis Jesu ord om farisæerne i Matt 23,4-7.

Når der i verset tales om ”i himmeriget” (ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν)⁶¹, er vi inde ved noget af det helt essentielle for forståelsen af Matt. Himmeriget bruges nemlig både som en slags sammenfatning af Johannes Døberens forkyndelse (3,2), Jesu forkyndelse (4,17) og disciplenes forkyndelse (10,7), og Gibbs beskriver dette tema som det vigtigste i hele Matt.⁶² Det er også afgørende for forståelsen af, hvad der ligger i at blive som børn, idet begrebet forekommer i v. 3 og 4 og desuden i 19,14. Jeg vil derfor også i eksegese af v. 3 se nærmere på, hvordan himmeriget skal forstås. I forhold til dette vers skal vi dog allerede se på et i forskningen omdiskuteret område, nemlig hvorvidt disciplene er interesserede i, hvem der er den største i det præsente himmerige⁶³, det futuriske himmerige,⁶⁴ eller om begge perspektiver er i spil.⁶⁵

Thompson er en af de fortolkere, der argumenterer for den futuriske forståelse af himmeriget. For det første, viser han, at selve præpositionsforbindelsen ἐν τῇ βασιλείᾳ (τῶν οὐρανῶν) oftest bruges med klare referencer til fremtiden (5,19; 8,11; 13,43; 16,28; 26,29).⁶⁶ For det andet henviser han til teksten om Zebedæussønnernes mors bøn, som han mener kan ses parallelt med 18,1-4, da der i begge tilfælde udtrykkes interesse for status. I teksten om Zebedæussønnerne er det indlysende, at der er tale om det futuriske rige, da moderens bøn drejer sig om, hvorvidt sønnerne må få sæde ved Jesu højre og venstre side (20,21). Thompson mener derfor også, at det må være tilfældet i 18,1-4. Ingen af argumenterne er dog overbevisende, da ingen af dem udelukker, at det kan være anderledes i denne tekst. Selvom verbet ἐστὶν sagtens kan bruges futurisk,⁶⁷ er det for det første mest oplagt at forstå det som en faktisk præsens. For det andet så synes konteksten som sagt at pege på disciplenes nuværende søgen efter status og interne splittelse. France skriver derfor rammende: ”In effect the question means ”Who is the top disciple?”⁶⁸ Det er altså den nuværende position, som er på spil.

⁶⁰ Luz 2001: 426.

⁶¹ Selve udtrykket ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν er særligt for Matt. Det forekommer 33 gange i evangeliet, mens det fra de andre synoptiske evangelier brugte begreb ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ blot ses fire gange (12,28; 19,24; 21,31.43). Dertil er der blevet brugt varianter som riget eller menneskesønnens rige eller faderens rige (Müller 2000: 146). Det er omdiskuteret, om der er en særlig grund til, at himmeriget ofte bliver brugt i stedet for Guds rige, og om der er forskelligt betydningsindhold. I dag peger flere fortolkere dog på, at det skyldes stilistiske grunde (Davies & Allison 1988: 392, France 2007: 101, Luz 2007: 135).

⁶² Gibbs 2006: 47.

⁶³ France 2007: 675, Gibbs 2010: 898.

⁶⁴ Thompson 1970: 73-74, Davies & Allison 1988: 755-756, Luz 2000: 429.

⁶⁵ Müller 2000: 394.

⁶⁶ Thompson 1970: 73-74. Se også Davies & Allison 1988: 755-756.

⁶⁷ BDF §323.

⁶⁸ France 2007: 675.

3.3.2. Barnet i midten (v. 2)

Καὶ προσκαλεσάμενος παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν

I v. 2 indleder Jesus sit svar til disciplene. Han bruger her et konkret lille barn (παιδίον) til at fortælle, hvem der er den største i himmeriget. Dette gør han ved at hidkalde det (προσκαλεσάμενος) og stille det (ἔστησεν αὐτὸ) i deres midte (ἐν μέσῳ αὐτῶν).

Beskrivelsen af situationen er kort, og der gives ikke nogen videre identifikation af barnet.⁶⁹

Spørgsmålet er, hvad dette vers fortæller os om barnet. Nogle forskere lægger særligt vægt på barnets anonymitet og dermed dets ubetydelighed. France skriver: "We are given no indication of the identity of the child, and that is as it should be: the child's very anonymity helps to make the point."⁷⁰ Morris lægger vægt på nogenlunde samme pointe med barnets ubetydelighed, men gør det ved at fremhæve, hvordan barnet i denne situation fremstår som lille: "Surrounded by grown men, the child must have looked insignificant, which of course is Jesus' point."⁷¹

Francis lægger endda vægt på, at Matthæus bevidst har undladt at beskrive, at Jesus omfavner barnet, som der står i Mark 9,36 og 10,16, fordi Matthæus ikke synes, at dette ville være passende for Jesus. Dette må dog være at lægge for meget i Matthæus' ordvalg.

Verset synes faktisk at rumme en anden mulighed, nemlig at det fortæller os noget om barnets relation til Jesus. Det, at barnet lader sig kalde (προσκαλεσάμενος) og lede (stille: ἔστησεν), kan altså ses som udtryk for dets *tro og tillid* til Jesus⁷² eller dets *fordringsløse modtagelighed*.⁷³ Som vi skal se i eksegese af v. 5 og yderligere i v. 6 er der noget, som tyder på, at der i denne passage ikke blot bliver talt om et barn, men om et *troende barn*. Beskrivelsen af denne relation kan altså ses som første "skridt" på vejen til en afklaring af barnets status som et troende barn.

Der er blevet gjort en del overvejelser om barnets alder. Dette kan dog ikke afgøres med særlig stor sikkerhed ud fra det pågældende vers. Selve ordet παιδίον er en diminutiv af παῖς og bruges om børn fra spædbarnsalderen (eksempelvis bruger Matthæus det i fødselsberetningen om det nyfødte Jesusbarn 2.8-9) og indtil omkring syvårsalderen.⁷⁴

Inden eksegese af opgavens nøglevers, skal vi først se lidt nærmere på synet på barnet i græsk-romersk kontekst i GT og i jødedommen. Desuden skal vi se lidt mere generelt på, hvordan Matthæus beskriver børn. Dette er vigtige elementer at undersøge, da de fleste nyere fortolkere, som tidligere nævnt, netop bruger denne kontekst som afgørende for deres forståelse af, hvad det vil sige at blive som børn.

⁶⁹ Davies & Allison 1998: 756 nævner, hvordan barnet i den senere kristne tradition er blevet identificeret med den senere kirkefader Ignatius af Antiokia.

⁷⁰ France 2007: 677.

⁷¹ Morris 1992: 458.

⁷² Lenski 1961: 681 er en af de få fortolkere, som lægger vægt på denne pointe ud fra dette vers.

⁷³ Udtrykket "fordringsløs modtagelighed" (Die anspruchslöse Empfänglichkeit) bruges i den ældre tyske kommentar af Theodor Zahn 1903: 566.

⁷⁴ Luz 2001: 504 skriver med henvisning til Filon (Op. Mun. 105), at de ifølge Hippokrates er børn under syv år.

3.3.2.1. Barnet i græsk-romersk kontekst

Hvordan var synet på barnet i antikken og særligt i den periode, hvor Matt. blev affattet?

Forskningen i dette område er meget omfattende, og særligt indenfor de sidste tyve år er der sket meget både i fokus og vurdering. Aasgaard skriver: "Hva forskerne har vært opptatt av, har endret seg noe over tid... Siden midten av 1990-tallet er mangfoldet i temaer, materiale og tilnærminger blitt merkbart større."⁷⁵ Dertil nævner han, at man i noget højere grad bruger og kombinerer flere typer kilder, hvilket er nødvendigt for at give en mere nuanceret beskrivelse af synet på barnet, bl.a. fordi langt størstedelen af de skriftlige kilder er skrevet af mænd fra overklassen, og fordi barnet ofte kun har en sporadisk plads og beskrives indirekte. Der er også kommet øget fokus på henholdsvis drenge og pigers aldersstadier, og forskningen ser nærmere på ændringer i sociale mønstre over tid samtidigt med, at man er blevet noget mere opmærksom på de sociale forskelle samt de store geografiske og kulturelle variationer, som fandtes.⁷⁶

Generelt synes der at være en tydelig tendens til et større fokus på de positive vurderinger og følelser over for børnene, hvilket ses hos bl.a. Aasgaard⁷⁷ og Francis⁷⁸. Dette må dog ifølge Bakke ikke overdrives, for selv med de positive aspekter fjerner det ikke et generelt meget negativt syn på barnet som den svage, halvt voksne, hvis bedste potentiale ligger i det, som det kan udvikle sig til, hvilket vi skal se på i det følgende.⁷⁹

Et af de aspekter, som har stor betydning i synet på barnet, er dets manglende besiddelse af λόγος (ord, tanke, fornuft og forstand, rationalitet). Der har i den græske filosofi hos Platon, Aristoteles og stoikerne været lagt meget stor vægt på λόγος. Bl.a. var den frie mandlige borgers besiddelse af λόγος et afgørende element i den græske bystats (πόλις) opretholdelse. Kvinder og ældre mænd havde i nogen grad λόγος, mens det hos samfundets mere marginale grupper som slaver og barbarer og også børn stort set blev anset som manglende.⁸⁰ Med udgangspunkt i denne manglende λόγος blev børn derfor ofte anset som halve mennesker og ufærdige væsener.⁸¹ Enkelte filosoffer går så vidt som til at sammenligne dem med dyr.⁸² Desuden blev børn generelt anset som fysisk svage og meget sårbare, hvilket særligt hang sammen med, at de var meget udsatte i forhold til sygdomme. Dette ligger oplagt i forlængelse af den enormt høje dødelighed blandt børn. Meget tyder på, at op imod 50% døde, før de fyldte 10 år. Der findes en del antik litteratur, som omhandler råd i forbindelse med syge børn. Et andet aspekt, som udtrykker, hvordan barnet blev anset som svagt, er beskrivelser af dets manglende mod (ἀρετή), og det at barnet ligesom kvinder måtte beskyttes fra

⁷⁵ Aasgaard 2009: 18.

⁷⁶ Ibid. 15-19.

⁷⁷ Ibid. 25-26.

⁷⁸ Francis 2006: 29.

⁷⁹ Bakke 2005: 54-55.

⁸⁰ Ibid. 16.

⁸¹ Aasgaard 2009: 25.

⁸² Bakke 2005: 16.

krige.

Et kendetegn ved barnet, som bliver beskrevet som godt, var dets potentiale for at blive til noget i fremtiden.⁸³ Som Cicero skriver om barnet: ”The thing itself cannot be praised, only its potential.”⁸⁴

Nogle gange møder man beskrivelser af børn som uskyldige og kultisk rene, særligt pga. deres manglende seksuelle kontakt, og de spiller ofte tidligt en vigtig rolle i familiens gudsdyrkelse.⁸⁵ Der findes i denne sammenhæng eksempler, hvor børn er formidlere mellem gudeverdenen og de voksne i denne verden, og også eksempler, hvor børn fungerer som præsternes assistenter ved ofringer og andre kultiske handlinger.⁸⁶

I studiet af barnet i antikken bliver der også fokuseret meget på barnets rolle i familien.⁸⁷ Familien var barnets sikkerhedsnet, og herfra fik de stillet deres grundlæggende behov for mad, tøj og beskyttelse. Barnet var som oftest vigtigt i forbindelse med anskaffelse af det daglige brød med meget kønsopdelt arbejde, hvor pigerne hjalp deres mødre og drengene deres fædre. En central funktion, barnet havde i familien, var at være familiens fremtidssikring, som skulle tage sig af forældrene i deres alderdom og føre slægtens og familiens navn og ære videre, når forældrene døde.⁸⁸

Et af de områder, hvor forskningen særligt i de senere år har fået øjnene op for mere positive aspekter i synet på barnet i antikken, er de romerske fædres rolle over for barnet. Hvor man før lagde vægt på familieoverhovedets (*paterfamilias*) fulde juridiske råderet over familiemedlemmernes liv, den såkaldte *ius vitae necisque*, hvor faderen er som kongen over for sine undersåtter eller slaveherren over sine slaver, så er der i forskningen nu fokus på, at denne magt i langt højere grad var afgrænset. Det var forventet, at faderen behandlede sine børn sindigt og ordentligt, for en fader, der ikke gjorde det, ville få tilbage med samme mønt.⁸⁹

Derudover findes der mange kilder, der viser, at faderen var meget glad for sine børn. Han legede med dem, bekymrede sig for dem, når han var ude at rejse, og sørgede dybt, hvis et barn døde.⁹⁰ Til trods for det nyere fokus i forskningen på de mere positive aspekter i synet på barnet, var der dog stadig tale om et samfund, hvor underkastelse og lydighed var påkrævet, og hvor der ofte var stor afstand mellem faderen og børnene, særligt i velstående familier, hvor barnepiger og slaver tog sig af børnene. Derudover skal det nævnes, at selvom børn var familiens fremtidssikring, så kunne de også være en økonomisk belastning, hvad der særligt i økonomiske nedgangstider medvirkede til

⁸³ Bakke 2005: 19 Francis 2006: 25.

⁸⁴ Citatet er taget fra Bakke 2005: 19.

⁸⁵ Aasgaard 2009: 23-24.

⁸⁶ Bakke 2005: 53.

⁸⁷ Familie dækker over det græske οἶκος og det latinske ”familia”, der ofte bestod af mange andre personer (bedsteforældre, onkler, tanter, barnepiger, tjenere og slaver) end bare en ”kernefamilie”. Se Bakke 2005: 34.

⁸⁸ Aasgaard 2009: 21, Francis 2006: 25.

⁸⁹ Aasgaard 2009: 25.

⁹⁰ Aasgaard 2009: 25, Francis 2006: 29.

meget høje aborttal.⁹¹ Det var endda, på trods af enkelte protester, helt lovligt og en socialt accepteret praksis at sætte nyfødte børn ud for at lade dem dø. Først i år 374 blev dette forbudt i Romerriget.⁹² Så til trods for tendensen i nyere forskning til at se på de positive aspekter i synet på barnet, står det klart, at det negative billede af barnet i græsk-romersk kontekst er dominerende. Noget af det, som dog stadig må siges at være problematisk i fokuset på antikkens negative billede af barnet i Matt 18, er, at dette billede ikke er entydigt. Lindboe siger det meget rammende:

- Periodens holdinger til – og forståelse av – barn er svært kompleks, noe som kommer tydelig til uttrykk i det brede kildemateriale.
- Det finnes i denne periode, i likhet med alle andre epoker, ikke bare *en* barndom, men mange.⁹³

Som vi har set, kan barnet både være billede på det, som er fysisk og ”psykisk” svagt/sårbart, irrationelt/har manglende λόγος, er frygtende/har manglende ἀρετή, er afhængigt, halvfærdigt, hjælpeløst, har lav social status osv. Det er altså svært at afgøre, hvilke aspekter der skal fremhæves i denne tekst. Vi skal se, at det samme gør sig gældende i forbindelse med billedet af barnet i GT og i jødedommen.

3.3.2.2. *Barnet i GT*

Flere forskere fremhæver, at synet på barnet i GT grundlæggende er præget af, at barnet er en velsignelse og en gave fra Gud.⁹⁴ Implicit kommer det allerede frem i Gen 1,27-28, hvor Gud velsigner mennesket og giver det den opgave at blive frugtbare og talrige og opfylde jorden, hvilket konkret opfyldes i det at få børn. Mere eksplicit kommer det frem i tekster, der udtrykker glæden over det at få børn. F.eks. i Sl 127,3: ”Sønner er en gave fra Herren, moderlivets frugt er lønnen”. Det samme indtryk kommer frem i tekster, der udtrykker sorg eller ringeagtelse over barnløshed (f.eks. Gen 30,1-22; 1 Sam 1,5; Vis 14,15-16). Børnebørn beskrives i Ordsp 17,6 som ”de gamles krone”.

At børn er en gave hænger naturligvis også sammen med, at børnene var familiens fremtidssikring, sådan som vi ligeledes så det i græsk-romersk kontekst. Men særligt i GT er det at få børn og efterkommere også tæt knyttet til Guds løfte til og pagt med Abraham og senere Israel (Gen 15,1-6; 21,1-12).

Ligesom vi så, at nyere forskning i græsk-romersk sammenhæng er begyndt at lægge vægt på faderens kærlighed til sine børn, forekommer der også i GT en række eksempler på dette (Gen 22,2; 37,35; 2 Sam 12,15ff). Faderens kærlighed til sine børn bruges også som billede på Guds

⁹¹ Bakke 2005: 27.

⁹² Ibid. 29.

⁹³ Lindboe 2009: 75.

⁹⁴ Sandness 2009: 73, Francis 2006: 61.

faderkærlighed (f.eks. Jer 31,20). Det samme ses med moderens kærlighed (f.eks. 1 Kong. 3,26) som et billede på Guds kærlighed (f.eks. Es 49,15).

Francis understreger, hvordan (pagts)forholdet mellem Gud og Israel meget gennemgående beskrives som et forhold mellem en far (nogle gange en mor) og hans barn/søn: "...Israel as God's child and thereby God as Israel's Father, constitutes a particularly important and predominant motif (Deut. 1.31; 32,1-13)".⁹⁵

Et vigtigt aspekt i det religiøse liv er at føre kundskaber og traditioner videre til barnet (Ex 13,8.14; Deut 4,9; 6;7)⁹⁶ Mens målet for opdragelse og undervisning af barnet i en græsk-romersk kontekst var at give rationalitet og λόγος, så er det i GT særligt at lære visdom og indsigt, der knyttes til gudsfrygt, sådan som det bl.a. kommer frem i Ordsp 1,7-8: "At frygte Herren er begyndelsen til kundskab, de dumme ringeagter visdom og belæring. Lyt til din fars formanings, min søn, afvis ikke din mors belæring." Visdommen er desuden i særlig grad knyttet til alderdommen (Ordsp 16,31; Job 12,12), og barnet bliver dermed ofte et billede på uforstandighed.⁹⁷ I forlængelse heraf lægges der i Ordsp. flere gange vægt på, hvordan barnet har brug for formanings og tugt. For forældre er det udtryk for kærlighed til Gud og mennesker at tugte sit barn (Ordsp 13,24; 19,18; 22,15; 23,13).⁹⁸ Samtidig er det børnenes pligt at være lydige over for deres forældre, og i dekalogen er det et krav, at børnene skal ære dem (Ex 20,12; Deut 5,16). Samtidig er børnenes genstridighed en kilde til skam for forældrene og kan i nogle tilfælde føre til dødsstraf (Deut 21,18-21; 2 Kong 2,23ff; Ordsp 10,1; 15,20).⁹⁹

Der forekommer også mange andre mere eller mindre negative beskrivelser af barnet i lighed med, hvad man møder i græsk-romersk kontekst. Gibbs nævner bl.a.:

In themselves, however, children are ignorant (Is 38:19), unfit to rule (Is 3:4; Eccl 10:16), cannot choose between good and evil (Is 7:16), are not able to count (Is 10:19), cannot defend themselves (Is 11:6-8), and are readily deceived (Wisdom 12:24).¹⁰⁰

Ud over disse eksempler nævner Francis også, hvordan der i GT er et fokus på en række af barnets andre egenskaber og kendetegn,¹⁰¹ såsom barnets fysiske natur både som svag (Sl 63,8), men også som sund (2 Kong 5,14). Han nævner barnets tillid og afhængighed i forbindelse med Sl 131, hvor det diende barn er et forbillede for den, som håber og venter på Herren, og hvordan barnet som uskyldigt i Sl 8 har en overraskende vigtig rolle. I en hyldest til skaberen og skaberværket fungerer det som vogter for Herren.¹⁰²

⁹⁵ Francis 2006: 67.

⁹⁶ Ibid. 94.

⁹⁷ Ibid. 91.

⁹⁸ Sandness 2009: 63.

⁹⁹ Francis 2006: 65.

¹⁰⁰ Gibbs 2010: 892.

¹⁰¹ Francis 2006: 89-91.

¹⁰² Ibid. 89.

Ser man overordnet på billedet af barnet i GT, tegner der sig stadig langt fra et entydigt billede, ligesom vi så det med billedet af barnet i græsk-romersk kontekst, og det er ikke åbenlyst, hvilket aspekt, man skal bruge i forbindelse med forestillingen om at blive som børn i 18,1-6.

3.3.2.3. Barnet i jødedommen

Synet på barnet i jødedommen hænger naturligvis meget tæt sammen med, hvordan det blev beskrevet i GT, og ligner og overlapper også på flere punkter, hvad vi ser i græsk-romersk kontekst.¹⁰³ Derfor vil jeg også kun meget begrænset udfolde synet på barnet i jødedommen.

I forlængelse af, at barnet i GT blev set som en gave og en velsignelse, så var jøderne, ifølge den romerske historieskriver Tacitus (1. årh. e.Kr.), kendetegnet ved, at de gerne ville have børn. Han beskriver blandt andet i sin Historie 5.5, der er en stærk jødekritisk tekst, hvordan det for jøderne var en dødssynd at dræbe et uønsket barn.¹⁰⁴ Med hensyn til den græsk-romerske skik med abort og udsætning af børn, understreger Francis, bl.a. med henvisning til Filon, at "... Judaism was noted in the ancient world for its condemnation of abortion and infanticide."¹⁰⁵

Et tema, som går igen flere gange i Josefus' skrift "Mod Apion", er, at der i jødedommen ligesom i GT lægges stor vægt på, at barnet skal undervises og opdrages til at leve i gudsfrygt og i overensstemmelse med loven. Han nævner dette som en jødes vigtigste opgave.¹⁰⁶ Det hænger naturligvis sammen med, at barnet spiller en vigtig rolle i at skulle videreføre den jødiske tro. Samtidig skyldes det også synet på barnet som syndigt og tåbeligt.¹⁰⁷ Carter skriver med henvisning til Filon og Josefus: "The goal of Jewish education is to facilitate the child's transition from an inclination to evil to compliance with the divinely sanctioned laws and order."¹⁰⁸ Børn var hierarkisk set under og anset for tåbeligere end dem, som var ældre, hvilket Josefus påpeger ud fra et argument om, at Gud er den ældste af alle.¹⁰⁹

Opdragelsen indebar en meget høj grad af underkastelse under forældrene, som formaner til at tugte deres børn og ikke være for bløde og hengivne. Carter skriver: "Philo warns parents that showing too much affection or softness for their children is dangerous. Fear of parents as masters and rulers is desirable."¹¹⁰

¹⁰³ I det hele taget kan det være problematisk skarpt at skelne mellem, hvad der er et græsk-romersk, et jødisk og et gammeltestamentligt syn på barnet. Vi ser også derfor, at de ofte ikke adskilles i fremstillinger. Således behandler Francis 2006: 61-94 og Sandness 2009: 61-74 jødedommen og GT's syn på barnet sammen, mens Carter 1994: 101ff i sin beskrivelse af barnet i den græsk-romerske verden også inddrager typiske jødiske forfattere.

¹⁰⁴ Sandness 2009: 73.

¹⁰⁵ Francis 2006: 62-65 Han henviser her til Filons "On the special Laws". I den sammenhæng nævner Francis flere undtagelser i GT, som eksempelvis Isaks ofring i Gen 22, men påpeger, at disse eksempler netop er med til at understrege fordømmelsen af abort og udsættelse af børn.

¹⁰⁶ Sandness 2009: 61.

¹⁰⁷ Carter 1994: 103-104 nævner, hvordan der i rabbinsk jødedom er en diskussion om, hvorvidt barnet allerede synder i livmoderen.

¹⁰⁸ Ibid. 105-106.

¹⁰⁹ Ibid. 102. Carter henviser til Apion 2.206.

¹¹⁰ Ibid. 106. Citatet fra Filon kan dog samtidig vise, at den hårde opdragelse ikke altid er tilfældet.

Et andet negativt billede af barnet kommer også tydeligt frem i følgende citat, som nævnes i de fleste fremstillinger, og som viser, at samværet med barnet ligefrem kan være ødelæggende for en mand ligesom andre tåbelige gøremål: "Morning sleep and mid-day wine and children's talk and sitting in the meeting-houses of the ignorant put a man out of this world." (R. Dosa ben Harkinas c.90 Aboth 3.11)¹¹¹

3.3.2.4. Matthæusevangeliets referencer til børn¹¹²

I gennem Matt. bruges der 4 termer, som kan referere til børn:¹¹³ For det første νήπιος, "spædbarn" (11,25; 21,16). For det andet παῖς med betydningen "barn" (bl.a. 2,16; 8,6.8.13; 12,18; 17,18; 21,16), der dog i flere af tilfældene bruges med betydningen "tjener" og med reference til voksne. For det tredje diminutiven παιδίον, "et lille barn" (som vi finder i teksterne 18,2-5 og 19,13-15, men også om Jesus-barnet i 2,8-9.11.13-14.20-21 og desuden i 11,16; 14,21; 15,38). For det fjerde bruges termen τέκνον, "barn" (2:18; 3,9; 7,11; 9,2; 10,21; 15,26; 18,25; 19,29; 21,28; 22,24; 23,27; 27,25), ofte i en direkte forbindelse med faderen eller moderen, og hvor pointen ligger i forældre-barn relationen.

Det vil her blive for omfattende at kommentere på samtlige forekomster af ord med betydningen "barn" i Matt. Generelt vil jeg dog hævde, at der er en mere positiv beskrivelse af barnet i Matt., end det er tilfældet i de ovenfor nævnte beskrivelser.¹¹⁴ Uden at det må overdrives, så har det en positiv betydning for billedet af barnet, at evangeliets hovedperson og han, som skal frelse verden fra deres synder, selv har været barn (1,18-2,23). Den stærke beskrivelse af sorgen og klagen efter barnemordet i Betlehem underbygger børns positive og høje værdi (2,16-18). Jesu illustration om bøn, hvor en fader ikke vil give sin søn en sten (7,9-11) implicerer, at der skal være en ansvarsfuld og omsorgsfuld attitude over for børn, samtidigt med at barnet både kan anskues som afhængigt og tillidsfuldt.¹¹⁵ Jesu omsorg for børnene kommer også indirekte frem i underberetninger og dæmonuddrivelser (9,18.24-25; 17,14-18). I 21,15-16, som har reference til Sl 8,3, fremhæves børn og spæde positivt som dem, der er beredt til at lovprise Jesus med ordene "Hosianna, Davids søn". Dette betyder dog ikke, at evangeliet slet ikke giver nogen negativ beskrivelse af barnet, sådan som Francis argumenterer for.¹¹⁶ I passagen 11,16-19 bliver den generation, der ikke tager imod Jesus og Johannes, sammenlignet med børn, der er utilfredse og bebrejder andre, at de ikke følger deres ønsker.

¹¹¹ Francis 2006: 86.

¹¹² Heri er opgavens tekster 18,1-6 og 19,13-15 naturligvis ikke taget med.

¹¹³ Det følgende er skrevet særlig med inspiration fra Gibbs 2010: 893. For en meget omfattende analyse af samtlige ord med betydningen "barn" i NT, se Müller 1992: 165-200.

¹¹⁴ Således også Grudry-Volf 2001: 36 og Francis 2006: 104.

¹¹⁵ Francis 2006: 105.

¹¹⁶ Ibid. 146 Francis hævder, at Jesus aldrig beskriver børn og barndom på en negativ og nedsættende måde.

Alt i alt vil jeg mene, at der ikke gives et entydigt billede af barnet, men at det er vigtigt at lade den enkelte tekst afgøre den rigtige forståelse af barnet i konteksten. I forhold til talen om at blive som børn i 18,1-6, bruges det i forbindelse med adgang til himmeriget, hvilket ikke er tilfældet i de andre tekster. Dette dog med undtagelse af 19,13-15, hvilket vi skal vende tilbage til. Derfor må de pågældende to passagers beskrivelse af barnet være afgørende for, hvad det vil sige at blive som børn.

3.3.3. At blive som børn (v. 3)

Καὶ εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παῖδια, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν:

Dette vers må siges at være nøgleverset til at forstå, hvad det vil sige at blive som børn. Her begynder Jesus sit svar på disciplenes spørgsmål fra v. 1. Det direkte svar får vi først i v. 4. I stedet begynder han sit svar med at undervise dem om, hvad der skal til for at komme ind i himmeriget. Dette applicerer han på disciplene ved at omtale dem i anden person pluralis.

I første del af verset ses den højtidelige og alvorlige introduktion: ”Sandelig siger jeg jer” (ἀμὴν λέγω ὑμῖν). Denne introduktion bruges flere gange af Jesus, når han kommer med et vigtigt og konkluderende udsagn, samtidig med at den pointerer Jesu autoritet.¹¹⁷ Det alvorlige i udsagnet understreges yderligere i den efterfølgende konditionalsætning ved brugen af οὐ μὴ i apodosis. Sætningen er typisk for Matt., hvor talen handler om at komme ind i himmeriget. (Matt 5,20; 7,21; 19,23-24; 23,13). Udsagnet i protasis, ”hvis I ikke bliver omvendt og bliver som børn” (ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παῖδια), bliver altså adgangsbetingelsen til himmeriget.¹¹⁸

Ser vi på verbet στραφῆτε er det omdiskuteret, om der er tale om den teologiske betydning af omvendelse, sådan som det ses i eksempelvis Matt 4,17, hvor Jesus bruger standardverbet μετανοέω. En hovedtolkning, som taler imod dette, føres tilbage til Jeremias, som foreslår, at στραφῆτε καὶ γένησθε svarer til udtryksmåden וָשׁוּב + verbum, hvilket på hebraisk ofte giver den svage adverbelle betydning "igen" (jf. Gen 28,18; Deut 23,14; Es, 6,10; Mal, 3,18).¹¹⁹ Verset får dermed betydningen "Hvis I ikke *igen* bliver som børn". Francis skriver: "The saying in Matt. 18,3 'unless you turn and become' is not a reference to conversion but is a semitism for 'become again'." Selv om denne tolkning fastholdes her af eksempelvis Francis, mener langt de fleste forskere i dag, at den må afvises.¹²⁰ Pryor giver med udgangspunkt i Dupont flere overbevisende argumenter, som afviser den pågældende tolkning¹²¹. Han nævner, at der er tilfælde, hvor וָשׁוּב + verbum ikke har iterativ betydning (f.eks. Deut 1,45), samt at LXX aldrig oversætter וָשׁוּב med στρέφω.¹²² Ud fra denne argumentation synes det mest oplagt at fastholde, at der er tale om omvendelse. Det er dog stadig overraskende, at Matt. bruger στρέφω som en omvendelsesterm, for de fem andre gange, hvor Matt. bruger verbet, er der ikke tale om omvendelse (5,39; 7,6; 9,22; 16,23 og 27,3).¹²³ Flere af fortolkerne peger derfor på, at det ikke er en såkaldt *terminus technicus* for omvendelse, hvilket

¹¹⁷ Thompson 1970: 76 nævner, hvordan stort set samme formulering ses 31 gange i Matt. (bl.a. Matt 5,18. 26; 6,2.5.16 m.fl.).

¹¹⁸ Müller 2000: 395.

¹¹⁹ Pryor 1991: 83.

¹²⁰ Blandt fortolkere, som mener, at forståelsen stadig er mulig, er Davies & Allison 1991: 757, Francis 2006: 114, Thompson 1970: 77, mens bl.a. France 2007: 678, Gibbs 2010: 898, Hagner 1995: 263, Luz 2001: 426-427 afviser den.

¹²¹ Pryor 1991: 83-84.

¹²² Ibid. 1991: 83.

¹²³ I Joh 12,40 udtrykker verbet ligeledes omvendelse.

μετανοέω anses for at være (jf. 3.2; 4,17; 11,20-21; 12,41).¹²⁴ Ikke desto mindre er det stadig mest oplagt at forstå στρέφω synonymt med μετανοέω, set i lyset af konteksten, hvor der tales om adgangen til himmeriget.¹²⁵

Det, som disciplene skal omvende sig fra, må ud fra konteksten være deres selviske ambitioner og ønsker om at være den ledende discipel, sådan som vi så, at disciplenes spørgsmål i v. 1 indikerer. Ser vi på formen af στραφήτε er der tale om en aorist konjunktiv passiv. Fordi hovedbetydningen i den aktive form af στρέφω er ”at ændre retning på noget ved at vende/dreje det”, så er den mest anvendte brug i passiv den refleksive betydning ”at vende sig om” eller ”at vende (sig) imod (noget/nogle)”. Enkelte fortolkere mener dog, at der er tale om en ren passiv i betydningen ”at blive vendt om”.¹²⁶ Det sker ud fra den tanke, at omvendelse er noget, som Gud virker.

Som tidligere nævnt står det at blive omvendt (στραφήτε) og det at blive som børn (γένησθε ὡς τὰ παιδιά) tilsammen som adgangsbetingelsen til himmeriget. Men inden vi ser på, hvad der ligger i at blive som børn, vil vi først undersøge nærmere, hvad der ligger i det ”at komme ind i himmeriget”. Der er særligt tre spørgsmål, det er væsentlig at få afklaret med hensyn til forståelsen af himmeriget:

1) Er ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν (βασιλεία τοῦ θεοῦ) at forstå som en abstrakt-dynamisk størrelse i betydningen: Guds kongeherredømme, eller er det et udtryk for Guds herskerområde; hans rige? 2) Er der med himmeriget her tænkt på et futurisk eller præsensisk rige? 3) Er himmeriget grundlæggende en gave, eller stilles der krav til den, der vil ind i det? Ser vi på det første spørgsmål, er det en klassisk og meget omdiskuteret problemstilling¹²⁷, som bl.a. Kvalbein arbejder indgående med i sin monografi ”Jesus – hva ville han? Hvem var han?”. Han skriver:

En vigtig problemstilling blir det om uttrykket βασιλεία τοῦ θεοῦ ut fra sammenhengen i evangeliene er et *verbalnomen* og står som en omskrivning for Guds herskerfunksjon, at Gud er konge, eller om det er et *konkret uttrykk* for Guds rike som et område tenkt i romlige kategorier. Den førstnevnte tolkning er den dominerende i NT-forskningen i dag.¹²⁸

At den abstrakt-dynamiske forståelse af himmeriget er dominerende i dag ses tydeligt i de kommentarer, jeg har anvendt til denne undersøgelse¹²⁹. Eksempelvis skriver France:

The importance and meaning of ”the kingdom of God/heaven” as a central element in Jesus’ teaching according to the Synoptic Gospels has been voluminously discussed... While no statement would command universal assent, there is general agreement that, rather than

¹²⁴ France 2007: 678, Luz 2001: 427, Nolland 2005: 732.

¹²⁵ Således også France 2007: 678, Gibbs 2010: 898, Luz 2001: 427, Nolland 2005: 732.

¹²⁶ Tasker 1969: 175.

¹²⁷ Se Kvalbein 2008: 77-82 for et forskningshistorisk overblik.

¹²⁸ Kvalbein 2008: 88.

¹²⁹ Vi finder bl.a. denne forståelse af himmeriget hos Gibbs 2006: 48-49, France 2007: 102, mens Nolland 2005: 732 dog er åben for den lokativiske forståelse.

denoting a specific time, place, or situation called "the kingdom"... the phrase "the kingdom of God" in both Hebrew and Greek forms denotes the dynamic concept of "God ruling."¹³⁰

To af hovedargumenterne for den abstrakt-dynamiske forståelse handler om, hvordan der i GT tales om Gud som konge med henvisning til den verbale forståelse af det jødiske udtryk מְלִכּוּת ("rige", "herredømme"). Derudover synes den dynamiske forståelse at være oplagt særligt i forbindelse med udtrykkene, at himmeriget er kommet nær, eller at himmeriget skal komme (f.eks. Matt 3,2; 4,17; 10,7; 12,28).¹³¹ Der findes dog få forskere, som eksempelvis Kvalbein, der argumenterer imod denne forståelse og i stedet er fortalere for en ren lokativisk forståelse. Himmeriget beskriver ifølge Kvalbein *frelsens sted*.¹³² Bl.a. argumenterer han med henvisning til Dalman for, at baggrunden for talen om himmeriget/Guds rige udtrykkes i den rabbiniske tale om עוֹלָם הַבָּא ("den kommende tidsalder"). Han skriver:

Men allerede Gustaf Dalman påviste, at Jesus langt oftere bruger ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, på en måde som ikke svarer til ordfeltet rundt malkut, men til bruken av vendingen haolam habba, den kommende tidsalder, i rabbinisk litteratur.¹³³

Et andet argument, som Kvalbein fremhæver, og som har meget for sig i forhold til dette vers, er, at når der er tale om himmeriget (eller parallelle udtryk som evigt liv eller antonyme udtryk som Gehenna og Satans rige) i forbindelse med bevægelsesverber og præpositioner med lokativisk betydning som f.eks. "at komme ind i" (f.eks. 18,3), "trænge ind i" (12,29), "kastes ud" (8,11) m.m., er det mest nærliggende med en konkret og lokativisk forståelse af himmeriget.¹³⁴ Meget mere kan siges om dette spørgsmål, hvilket dog bliver for omfattende i forhold til denne undersøgelses fokus. Jeg vil dog pege på den mulighed, at man i forståelsen af himmeriget ikke nødvendigvis skal vælge mellem en rent lokativisk eller rent dynamisk forståelse, da dette hurtigt medfører en reduktionistisk forståelse af de enkelte beskrivelser af himmeriget. Det at komme ind i himmeriget, sådan som der tales om det i denne tekst, kan meget vel forstås som det at komme ind i det lokativiske og frelsende område, hvor Guds og Jesu magt udøves. Særligt ud fra førnævnte argument fra Kvalbein, synes det ikke oplagt helt at se bort fra den lokativiske betydning, sådan som de fleste kommentarer gør i dag.

Med hensyn til det andet spørgsmål om, hvorvidt der med himmeriget i denne tekst er tale om et futurisk eller præsensisk rige, så vi i forbindelse med v. 1, at det mest nærliggende var at forstå himmeriget som det præsensiske. Det samme må gøre sig gældende i v. 4, hvor der ligeledes tales om den største i himmeriget. Med hvad med v. 3? Gibbs, der hævdede, at der i v. 1 og 4 er tale om det præsensiske rige, argumenterer for, at der i forbindelse med dette vers er tale om det futuriske

¹³⁰ France 2007: 102.

¹³¹ Kvalbein 2008: 88-89.

¹³² Ibid. 102.

¹³³ Ibid. 89.

¹³⁴ Ibid. 88-103.

himmerige. Hans argumenter omhandler dels verbernes tid, dels at der i forbindelse med talen om ”at komme ind i”, ifølge Gibbs, altid tales om det futuriske himmerige. Han skriver bl.a.:

The future construction with a second aorist subjunctive, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε, “you will surely not enter,” should be taken with a true future force. Before answering the disciples’ misguided question about status in the present situation of the reign of God (their question in 18:1 with the present tense ἐστίν), Jesus has to reteach them about what it means to be finally saved and to enter the reign of God on the Last Day.¹³⁵

De samme argumenter finder man ligeledes hos flere af fortalene for, at der i hele passagen er tale om det futuriske himmerige.¹³⁶

Argumenterne er dog ikke tvingende. For det første virker det ikke oplagt, at der i Jesu tale om himmeriget sker et sådant pludseligt skifte mellem det futuriske og præsentiske. For det andet er det slet ikke indlysende, at der samtlige steder, hvor der tales at komme ind i himmeriget, menes det eskatologiske. Både talen om den rige unge mand (Matt 19,23-26) og Jesu ord om tolderne og skøgerne (21,31) kan forstås som det præsentiske himmerige, og særligt Jesu ord til farisæerne i 23,12 synes oplagt at gælde det præsentiske. For det tredje tales der i dette vers om omvendelse som adgangskrav til himmeriget. Det må være det præsentiske rige, for som vi ellers ser det med Jesu tale om omvendelse (4,17), så har et mennesket adgang til riget, idet det bliver omvendt.

At der i nogle tekster tales om det præsentiske himmerige, mens der i andre er tale om det futuriske, må naturligvis medføre en varsomhed med hensyn til at sammenligne de forskellige vers, hvor der tales om at komme ind i himmeriget.

Ser vi på spørgsmålet om, hvorvidt adgangen til himmeriget er en gave eller et krav, berører vi spørgsmålet om soteriologien generelt i Matt. Som det fremgår af forskningsoversigten i Petri Luomanens monografi ”*Entering the Kingdom of Heaven: A Study on the Structure of Matthew’s View of Salvation*”, er dette emne meget omfattende og vil derfor ikke være muligt at behandle særligt indgående i dette speciale.¹³⁷ Ikke desto mindre er det væsentligt at være opmærksom på, hvor vigtig en brik det er i fortolkernes forståelse af, hvad det vil sige at blive som børn. For det at blive omvendt og blive som børn må svare til, hvad der kræves for at komme ind i himmeriget. Kvalbein argumenterer for, at himmeriget i Jesu forkyndelse må beskrives som *frelsens gave*.¹³⁸ Han nævner, at det særligt kommer frem i vendinger, hvor Guds rige tilsiges mennesker, og hvor der tales om, at mennesker ”tager imod”, ”søger”, ”venter” og ”arver”.¹³⁹ Kvalbein peger på, at vi bl.a. møder dette i saligprisningerne 5,3-12¹⁴⁰, og det ses også tydeligt i 19,13-15, som jeg vil vende tilbage til. Denne forståelse af himmeriget som frelsens gave synes at have meget for sig. Alligevel

¹³⁵ Gibbs 2010: 898.

¹³⁶ Davies & Allison 1991: 758-759, Thompson 1970: 78, Luz 2001: 426.

¹³⁷ Luomanen 1998: 7-31.

¹³⁸ Kvalbein 2008: 102.

¹³⁹ Ibid. 102.

¹⁴⁰ Ibid. 95-98.

er der en række passager, som peger på, at frelse og indgangen til himmeriget er forbundet med et krav, hvilket særligt synes fremherskende, når vendingen ”at komme ind i himmeriget” bruges. Der, hvor diskussionen om forståelsen af soteriologien i høj grad udspiller sig, er i tolkningen af bjergprædiken og særligt 5,20, som er interessant i forhold til 18,3. Det hænger sammen med, at der også dér tales om at komme ind i himmeriget, og versenes konstruktion og formulering ligger så tæt op ad hinanden, at Thompson hævder, at de to vers må være afledt af hinanden.¹⁴¹ I 5,20 er der, som i 18,3 en konditionalsætning, hvor protasis udtrykker adgangskravet til himmeriget. I dette vers tales der om, at disciplenes/jeres retfærdighed (ὁμῶν ἡ δικαιοσύνη) langt skal overgå de skriftkloges og farisæernes for at komme ind i himmeriget. Mange fortolkere mener i dag, at der med ”jeres retfærdighed” er tale om den retfærdighed, som viser sig i disciplenes liv.¹⁴² Denne retfærdighed bliver yderligere forstået som en opfyldelse af Jesu udlægning af loven i de følgende vers (5,21-48). Ud fra denne tolkning ses retfærdighed ikke som en gave men et krav, som disciplenes selv skal opfylde for at komme ind i himmeriget. Følgende citat fra Davies & Allison beskriver meget rammende deres forståelse af retfærdigheden:

The meaning of 'righteousness' is therefore Christian character and conduct in accordance with the demands of Jesus-right intention, right word, right deed. Hence 'righteousness' does not refer, even implicitly, to God's gift.¹⁴³

Der er dog aspekter i denne passage, som peger på, at selvom den større retfærdighed består i en fuldstændig opfyldelse af lovens bud (5,21-48), så er det en retfærdighed, der opnås, ikke som krav, men som gave. Morris skriver, at disciplenes retfærdigheden skal forstås som en skænket gave: ”Their righteousness is a given righteousness”¹⁴⁴. En sådan tolkning kan bl.a. underbygges af 5,6. I 5,6 tales der om, at de som hungre og tørster efter retfærdighed skal mættes. Det at hunge og tørste efter retfærdighed må forstås i betydning af en stærk længsel efter retfærdighed, som de ikke selv besidder.¹⁴⁵ Sagt på en anden måde er det et stærk ønske om den rette relation til Gud. Verbet ”Mættes” (χορτασθήσονται) i verset er passiv og må beskrive Guds handling. Der må altså være tale om noget Gud skænker, hvorved retfærdigheden er en gave.¹⁴⁶

Som tidligere nævnt tales der andre steder i Matt. også om at komme ind i himmeriget. Efter beretningen om den rige unge mand, som er interesseret i, hvad godt han skal gøre for at arve evigt liv (19,16), tales der om at komme ind i Guds rige (v. 24) parallelt med at blive frelst (v. 25). Her

¹⁴¹ Thompson 1970: 78.

¹⁴² Davies & Allison 1988: 499-500, France 2007: 189-190, Nolland 2005: 224.

¹⁴³ Davies & Allison 1988: 499.

¹⁴⁴ Morris 1992: 111.

¹⁴⁵ Morris 1992: 99. Modsat bl.a. Luz 2007: 195.

¹⁴⁶ Morris 1992: 99-100. Müller 2007: 103 taler, i forbindelse med forståelsen af retfærdigheden, om pagtsteologi hos Matt. Jesus er den, som skænker sit folk den nye pagt og giver dem et nyt hjerte (jf. Jer 31,31-34) Dette skænkede nye hjerte gør mennesket i stand til at opfylde retfærdigheden. Retfærdigheden er ifølge Müller et liv i overensstemmelse med Guds vilje, der på en og sammen tid er en gave og opgave (Müller 2007: 106). Han taler om den, som noget, der er skænket, men samtidigt som noget, der alene bliver til i virkeliggørelsen af det (Müller 2007: 107). Müller synes dermed at repræsentere en slags mellemposition.

peges der på, sådan som vi ligeledes så det i bjergprædikenen, at kravet for at komme ind i himmeriget er fuldstændig opfyldelsen af loven (19,21). I samme kontekst ses det, at dette krav ikke kan opfyldes af mennesket, men kun er muligt for Gud (v. 26). Og denne mulighed opnås også her gennem relationen til Jesus, nemlig ved at følge ham (v. 21). Derved opnås adgang til himmeriget. I Jesu lignelse om de to sønner i vingården (21,28-32) er temaet ligeledes indgangen til himmeriget. Her tales der konkluderende om, hvordan toldere og skøger skal gå ind i Guds rige. Det sker på baggrund af deres tro på Johannes' ord om vejen til retfærdighed (21,32a). Flere fortolkere forstår dette som, at Johannes, som morallærer, med sit personlige eksempel viste vejen til et retfærdigt liv.¹⁴⁷ En anden og bedre mulighed er dog, at Johannes er den, som viser vejen til retfærdighed, idet han først og fremmest gennem sin forkyndelse var en forberedelse til Jesu og himmerigets komme (Matt 3,2-3. 11-12). Retfærdighed er dermed noget, som kommer med Jesus og modtages ved tro. Himmeriget såvel som retfærdigheden og frelsen må altså forstås som en gave, der bringes til mennesket og skænkes gennem relationen til Jesus. En række steder i evangeliet viser, at relationen til Jesus, som skænker adgang til himmeriget, frelse og retfærdighed, overordnet set kan beskrives som *tro* og *tillid* til ham. Et eksempel på dette er beretningen om officeren, hvis tjener ligger lammet (8,5-13). Her fremhæver Jesus officerens tro (v. 10) og viser efterfølgende, hvordan denne tro har afgørende betydning for, hvem der skal sidde til bords med Abraham, Isak og Jakob i himmeriget (v. 11-12). Et andet eksempel er kvinden med blødninger i 9,20-22, hvor Jesus siger ”Vær frimodig, datter, din tro har frelst dig”.¹⁴⁸

Til spørgsmålet om, hvorvidt adgangskravet til himmeriget reelt set er et krav eller en gave, vil jeg, til trods for den sporadiske behandling af et så stort spørgsmål, hævde, at sidstnævnte forståelse har mest for sig.

Efter denne gennemgang af, hvad det vil sige at komme ind i himmeriget, kan vi nu vende os mod, hvad der ligger i forestillingen om at blive som børn (γέννησθε ὡς τὰ παῖδια).

Som det fremgik af fortolkningsoversigten er der blevet givet en lang række bud på, hvad det vil sige at blive som børn. Først mødte vi ud fra Luz' oversigt forskellige bud, som særligt var beskrivelser af positive egenskaber og kendetegn ved børn. Derefter så vi mere indgående på, hvordan fortolkere i dag bruger datidens negative billede af barnet som nøgle. Det fremhæves, at barnet er kendetegnet ved bl.a. dets lille fysiske størrelse, lave sociale status, magtesløshed og objektive ydmyghed. Derudfra er det at blive som børn i mange tilfælde blevet forstået som en metafor for radikal forandring, som indebærer fornedrelse eller i hvert fald en hjælpeløs og afhængig stilling over for Gud. Det synes dog mere oplagt at lade versets sammenhæng selv vise, hvad der er det karakteristiske for det at blive som børn, nemlig ud fra det konkrete barn i v. 2. Jeg

¹⁴⁷ Eksempelvis Davies & Allison 1997: 170.

¹⁴⁸ Desuden kan også både Matt 9,2-3, hvor tro og tilgivelse af synder kædes sammen, og 15,28, hvor den kananæiske kvindes tro fremhæves, bruges til at vise, hvordan den rette relation til Jesus, som skænker adgang til himmeriget, overordnet set kan beskrives som tro og tillid.

pegede på, at barnet kan forstås som et troende barn, idet det i relationen til Jesus lader sig kalde og lede. I gennemgangen af v. 5 og 6 vil jeg argumentere for at beskrivelsen af barnet som et troende barn bliver underbygget yderligere. Det pågældende barn er karakteriseret ved *tro og tillid* eller *fordringsløs modtagelighed*, som i relationen til Jesus får alt af ham som gave. Forestillingen om at blive som børn betyder altså, at disciplene skal lade Gud skænke dem alt, hvilket stemmer overens med Matt. forståelse af adgangsbetingelse til himmeriget, sådan som det ovenfor er beskrevet. Når talen om at omvende sig og blive som børn er det foreløbige svar på disciplenes spørgsmål i v. 1, er det altså en stærk advarsel om, at disciplene skal lade sig omvende fra deres ønsker og tanker om at være den største og i stedet, som barnet i tillid og fordringsløs modtagelighed, modtage himmeriget som gave.

Et spørgsmål, der naturligt dukker op i forlængelse af Jesu alvorlige tale til disciplene, er, om Matthæus hermed angiver, at disciplene ligefrem befinder sig uden for himmeriget som følge af deres interesse for status. Selvom Jesus bruger stærke og alvorlige ord, synes dette alligevel ikke at være oplagt ud fra disciplenes samvær med Jesus i evangeliet¹⁴⁹ Men som sagt er der tydeligvis en kraftig advarsel i udsagnet. Disciplene er ved deres selviske ambitioner og interne positionering (v. 1) i fare for at glide ud af himmeriget. De kan miste tilliden til Jesus som ham der skænker dem alt pga. deres interesse for status.

¹⁴⁹ Anderledes er det eksempelvis i beskrivelsen af farisæerne i kapitel 23.

3.3.4. At ydmyge sig som barnet (v. 4)

Ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

I dette vers giver Jesus det endelige svar på, hvem der er den største i himmeriget (jf. v. 1), nemlig den, som ydmyger sig (ταπεινώσει) som dette lille barn (ὡς τὸ παιδίον τοῦτο).¹⁵⁰ Men hvad ligger der i dette udsagn? Vigtig er det allerførst at bemærke, hvor tæt v. 3 og 4 knytter sig til hinanden. Partiklen οὖν er med til at understøtte denne nære sammenhæng. Forståelsen af ταπεινώσει er afgørende og kan være med til at afgrænse, hvordan man forstår det at blive som børn. Samtidigt kan forståelsen af det at blive som børn være med til at definere, hvad der ligger i ταπεινώσει. Rent sprogligt er der to mulige semantiske forståelser af første del af verset: Den første mulige forståelse er: ”Den, der ydmyger sig som dette barn (ydmyger sig)”. Dermed pointerer Jesus, at disciplene skal efterligne den måde, hvorpå barnet ydmyger sig, altså det, som barnet *gør* bevidst eller ubevidst. Den anden forståelse er: ”Den, som ydmyger sig (til at være/blive) ligesom dette barn.” I denne forståelse kan ligge, at tilhørerne skal gøre noget, uden at det forstås som noget, barnet gør. Barnet er dermed enten et forbillede i kraft af, hvad det er, eller i kraft af, hvad det symboliserer.¹⁵¹ De fleste fortolkere i dag foretrækker den sidste betydning.¹⁵² Hovedargumentet er i de fleste tilfælde, at der i forlængelse af v. 3 ikke kan være tale om, at barnet selv gør noget, men at teksten netop tager udgangspunkt i den objektive, negative beskrivelse af barnets sociale status, som man finder den i antikken. Der er forskellige opfattelser af, hvordan denne ydmyghed skal forstås, hvilket er et udslag af de forskellige syn på, hvad barnet symboliserer. De fleste mener, at der med ταπεινώσει ikke menes ”ydmyge sig” i en positiv betydning svarende til substantivet *ydmyghed*, som i flere religioner anses for en positiv dyd, men derimod i den mere negative betydning ”fornedre sig”.¹⁵³ Det er denne forståelse af verbet, der som hovedregel ses i forbindelse med og som kontrast til verbet ὑπόω, sådan som det eksempelvis er tilfældet i 23,12. Verbet bruges som oftest til at indikere en ”negativ” forandring i status og position. Der er dog stadig uenighed blandt fortolkerne om den mere præcise forståelse af ταπεινώσει ἑαυτὸν, særligt hvor aktivt denne fornedrelse skal forstås, og i hvor høj grad der er tale om en ydre fornedrelse eller først og fremmest en indre erkendelse af afmagt over for Gud.

På den ene side lægger flere fortolkere på forskellig vis vægt på, at ταπεινώσει ἑαυτὸν ikke blot er en indre erkendelse, men en aktiv ydre fornedrelse. Luz understreger flere gange, at det at ”fornedre sig” indebærer en forandring både af ens ydre tilstand (external condition) og ens indre holdning (internal attitude): “In a general sense, to become low voluntarily is to reverse completely one's

¹⁵⁰ Ved futurum indikativ i ταπεινώσει med ὅστις som subjekt, fungerer sætningen som om det var en konditionalsætning med εἰ (”hvis”) ligesom i v. 3. jf. Gibbs 2010: 899.

¹⁵¹ Lindbo 2009: 94.

¹⁵² France 2007: 679, Gibbs 2010: 899, Müller 2000: 394, Nolland 2005: 729.

¹⁵³ France 2007: 679, Müller 2000: 394, Nolland 2005: 729 jf. Leivestad 1966: 36-47.

previous standards of thought and action and to orient one's life to a different order and to new standards.”¹⁵⁴ Som tidligere nævnt i fortolkningsoversigten, indebærer denne forandring ifølge Luz en række handlinger, herunder at tage imod og være gæstfri over for børn (v. 5), at elske ”de mindste små” som ens brødre og søstre (v. 10-14), at tilgive uden grænser (v. 21-22), at opgive ens ejendom ud af kærlighed for ens næste (19,16-21) og først og fremmest at give afkald på hierarkisk ære (23,8-10) og at tjene (20,26-28 og 23,11).¹⁵⁵ Nolland peger tilsvarende på, at der ikke primært er tale om at ydmyge sig over for Gud, men derimod om holdningen på det menneskelige plan.¹⁵⁶ Den samme forståelse findes også hos Morris: ”[A] person must work at being really humble.”¹⁵⁷, og: ”True greatness consists not in receiving service but giving it.”¹⁵⁸ Samtidigt udtrykker han til sidst, hvordan selv dette er noget, som implicerer Guds nåde og modsiger derved nærmest sig selv:

”We should not overlook the fact that this implies reliance on the love and the grace of God. Jesus does not emphasize these qualities at this point, but they are implied. The little child can do nothing to bring about his status; all that the child is and has comes from someone else. Jesus' followers are not great achievers who carve out for themselves a niche (or a cave!) in the kingdom of heaven. For all that they have and all that they are they depend on the heavenly Father.”¹⁵⁹

På den anden side lægger Gibbs vægt på, at det ”at ydmyge sig som dette barn” ud fra v. 3 har at gøre med anerkendelse af ens dybe afhængighed over for Gud:

If it is the case that to “become like children” in 18:3 means to acknowledge that one is, in fact, utterly dependent and in need of Christ and his provision, then it must also be the case that “humbles himself like this child” in 18:4 has a similar meaning.¹⁶⁰

Som vi så i forskningsoversigten, afgrænser Gibbs sig eksplicit fra den aktive betydning af ταπεινώσει ἑαυτὸν:

As with “like this child,” again there are (at least) two semantic options for the phrase “humbles himself.” The first possible meaning would entail an active sense of lowering oneself, especially in order to be of service to others. This is likely the meaning of the only other use of the clause, “whoever humbles himself,” in Matthew. However, since the image that is governing the discourse of Matthew 18 at this moment is that of a dependent and needy (even helpless) child, it is unlikely that Jesus’ words have such an active force. The second and preferable semantic option is that Jesus is proclaiming that the greatest in the reign of heaven is the one who is, in fact, in a condition of lowly powerlessness and who willingly acknowledges his own emptiness and utter inability in spiritual things. This sense of “to humble oneself” (or the corresponding passive, “to be humbled”) is the more common one among the writings of the NT.¹⁶¹

¹⁵⁴ Luz 2001: 429.

¹⁵⁵ Ibid. 429

¹⁵⁶ Nolland 2005: 732.

¹⁵⁷ Morris 1992: 460.

¹⁵⁸ Ibid. 460

¹⁵⁹ Ibid.. 460

¹⁶⁰ Gibbs 2010: 894.

¹⁶¹ Ibid. 904.

At der er divergerende holdninger til forståelsen af ταπεινώσει ἑαυτὸν, hænger som førnævnt sammen med fortolkernes forskellige syn på, hvad barnet symboliserer.

I modsætning til de gængse tolkninger synes det, som barnet gør i v. 2, at kunne være nøglen til forståelsen af ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο. Rent sprogligt er det mest oplagt, at τὸ παιδίον τοῦτο viser tilbage til barnet i v. 2 og at der er fokus på, hvordan barnet ydmyger sig, altså på det som barnet *gør*.¹⁶² Dette betyder dog ikke, sådan som flere fortolkere hævder, at denne tolkning indbærer, at barnet viser en bevidst aktiv ydmyghed¹⁶³. Betydningen kan derimod være, at barnet ved at lade sig kalde og lede jf. v. 2, *ubevidst og passivt* ydmyger sig over for Jesus. Denne *ubevidste og passive ydmyghed* i barnet svarer til *tilliden* og den *fordringsløse modtagelighed*, der modtager alt af nåde og lader sig skænke himmeriget som gave, sådan som vi så det i forbindelse med v. 3. Det er altså denne ubevidste og passive ydmyghed, som skal være normen for disciplenes ydmyghed. Disciplene skal dermed intet gøre og være i forhold til Gud, hvilket desuden svarer til at være fattig i ånden (Matt 5,3).

Ser vi på versets anden del οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, er det som tidligere nævnt tydeligt, at dette står som svaret på disciplenes spørgsmål i v. 1. ὁ μείζων er stadig at forstå som en superlativ, og der må stadig være tale om det nutidige himmerige og status blandt disciplene, som vi så det i v. 1.

Alt efter hvilken forståelse fortolkerne har af det at ydmyge sig, er der også forskellige forståelser af, hvem der er den største i himmeriget. Der er dog en generel tendens til at sammenligne dette vers med særligt 20,26-27 og 23,11-12¹⁶⁴, hvorved den største i himmeriget på forskellige vis bliver den som er mest ydmyg, svagest, mindst og tjenende. Dette er dog problematisk, fordi der, som vi har set, i denne sammenhæng er tale om, at den største i himmeriget er den, som bliver som et troende barn, der fordringsløst modtager himmeriget. Og fordi dette både er adgangskravet til himmeriget og betingelsen for at blive i himmeriget, så udtrykker denne passage, at alle i himmeriget er de største. Dette er ikke tilfældet i eksempelvis 20,26-27 og 23,11-12, hvor der tydeligvis er tale om, at den, som tjener andre og fornædler sig selv er den største og den, der ophøjes. Det synes derfor mest oplagt, at Jesus her anvender ét parameter for det at være størst, der betyder, at alle er de største, mens han i andre sammenhænge anvender andre parametre (Matt 5,19; 20,26-27 og 23,11).

Ved at Jesus fremhæver, at alle i himmeriget er de største, gør han samtidig op med en hierarkisk tankegang, hvor rigdom, ære og magt giver højere status. Barnet og dem, der ydmyger sig som barnet er alle størst! I de efterfølgende vers uddyber Jesus barnets høje status samtidige med, at det bliver tydeligere, at barnet er et troende barn.

¹⁶² Zuck 1997: 207 er en af de få nyere fortolkere, som også mener, at der er tale om, hvordan barnet selv ydmyger sig.

¹⁶³ France 2007: 697.

¹⁶⁴ Luz 2001: 429, Thompson 1970: 78-79, Müller 2000: 395, Davies & Allison 1991: 759.

3.3.5. At modtage barnet (v. 5)

καὶ ὅς ἐάν δέξηται ἐν παιδίον τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

Inden vi ser på indholdet af v. 5, skal vi først se på den generelle sammenhæng i passagen, fordi der i kommentarerne er delte meninger om, hvorvidt v. 5 knytter sig mest til 1-4 eller 6-9.

Argumenterne for at v. 5 særligt hører sammen med v. 1-4 omhandler primært: For det første konjunktionen καὶ i v. 5, for det andet nøgleordet παιδίον, som forekommer i v. 2.3.4.5, og ikke i de efterfølgende vers og for det tredje, at der herefter introduceres nye elementer med nøgleordene σκανδαλίζω (v. 6.8.9), σκάνδαλον (tre gange i v. 7) og ἕνα τῶν μικρῶν τούτων.¹⁶⁵ På den anden side har særligt Thompson argumenteret for at v. 5 lægger sig til de efterfølgende vers.¹⁶⁶ Hans hovedargument drejer sig om paralleliteten i den grammatiske konstruktion i v. 5 og 6., hvor der i begge vers forekommer en relativ konditional sætning (ὅς ἂν (ἐάν / δ' ἂν) med aorist konjunktiv i protasis og efterfølgende præsens indikativ i apodosis. De to sætninger sammenknyttede af partiklen δ', der forstås adversativt, og derved giver konstruktionen en meget stærk kontrast mellem "at modtage" (δέχεται) og "at bringe til fald" (σκανδαλίση) og ligeledes en efterfølgende kontrast mellem at modtage Jesus og være tjent med at kastes i havets dyb. Denne type konstruktion finder Thompson flere andre steder i Matt. (5,19; 12,32; 16,25; 23,16.18)¹⁶⁷, hvilket gør, at argumentet må siges at være overbevisende. Udover at de to vers er at forstå som antonyme, synes det oplagt at se paralleliteten mellem objekterne i de to vers, således at "et sådant barn" (ἐν παιδίον τοιοῦτο) svarer til "en af disse små" (ἕνα τῶν μικρῶν τούτων) og at "i mit navn" (ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου) svarer til "som tror på mig" (τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ), hvilket jeg vil vende tilbage til. Følgende skema illustrerer versenes parallelitet både i forhold til deres antonyme og synonyme indhold:

V. 5:

καὶ ὅς ἐάν
δέξηται
ἐν παιδίον τοιοῦτο
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου

ἐμὲ δέχεται.

V. 6:

Ὅς δ' ἂν
σκανδαλίση
ἕνα τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ

συμφέρει... θαλάσσης

Protasis:

Konj., rel. pron. og modal partikel.
Antonyme verber i aor. konj.
Objekter med samme betydning.
Parallelle beskrivelser af objektet.

Apodosis:

Adversative konsekvenser.

¹⁶⁵ Således bl.a. Davies & Allison 1991: 750 og Luz 2001: 431 argumenterer for at knyttet verset til 1-4.

¹⁶⁶ Hagner 1993: 519 følger samme inddeling som Thompson.

¹⁶⁷ Se Thompson 1970: 105-106.

Ud fra dette vil det ikke være logisk at dele passagen mellem v. 5 og 6. Denne tolkning støttes ifølge Thompson desuden af 3 argumenter. For det første, at v. 1-4 er en mere litterær enhed med disciplenes direkte spørgsmål i v. 1b, der afsluttes med Jesu svar i v. 4, der ses som en slags konklusion på afsnittet. V. 5 ville ifølge Thompson være en svær tilføjelse til en så kompakt logisk enhed. For det andet mener Thompson, at til trods for, at brugen af *παιδίον* genkalder det foregående, er synspunktet skiftet fra at skulle efterligne barnet i v. 3-4 til at skulle modtage det. For det tredje forstår han *καὶ* epeksegetisk og ser v. 5-20 som forklaringen på og en eksemplificering af, hvordan man skal ydmyge sig selv som barnet for at komme ind i og være stor i himmeriget. Mens Thompsons argument vedrørende den grammatiske konstruktion synes overbevisende, er de tre andre mindre overbevisende. V. 1-4 er ikke en så kompakt logisk enhed, at v. 5 ikke kan være en naturlig tilføjelse. Faktisk synes det mest oplagt, som vi skal se, at forstå *ἐν παιδίον τοιοῦτο*, som refererende til barnet i v. 2. *καὶ* kan stadig godt forstås som epeksegetisk, men ikke som en forklaring på og eksemplificering af, hvordan disciplene skal ydmyge sig¹⁶⁸. Derimod kan det forstås som en forklaring på og uddybning af, hvorfor det troende barn kan være et forbillede, og hvad dette barn betyder.

Alt i alt synes det mest oplagt at undgå at sætte skel og i stedet se hele teksten som en sammenhængende tale og en gradvis uddybning af barnets betydning.

Efter at have set på, hvordan v. 5 og 6 hører sammen, skal vi nu se nærmere på forståelsen af disse vers.

Verbet i v. 5 *δέξεται* må forstås i betydningen, "at tage sig af", "vise omsorg for" og "være gæstfri mod", ligesom vi ser det i 10,40. Forståelsen af *ἐν παιδίον τοιοῦτο* er omdiskuteret. Spørgsmålet er om der, når der bruges "sådan" (*τοιοῦτο*), er tænkt på det konkrete barn med henvisning til barnet i v. 2¹⁶⁹, eller om der er tænkt på mennesker, som metaforisk er blevet "børn". Eksempelvis dem, som indtager en social position svarende til barnet, de undertrykte medlemmer af kirken, enhver kristen, mm.¹⁷⁰ Det synes dog mest oplagt ud fra konteksten at forstå *ἐν παιδίον τοιοῦτο* som en henvisning til det konkrete barn. Desuden skriver Luz: "in the NT *παιδία* is used only as direct address but never as a direct designation of church members."

Et andet omdiskuteret spørgsmål i dette vers, er forståelsen af *ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου*, som desuden af flere fortolkere fremhæves som nøglen til forståelsen af verset. For hvorfor tager man imod Jesus (apodosis: *ἐμὲ δέχεται*) ved at tage imod et sådant barn (protasis)? Følgende citat af Nolland viser en række forståelsemuligheder:

The meaning of *ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου* (lit. 'on/upon my name') is key here. Does it mean, 'because he or she is my disciple', 'for my sake', because you are my disciple', 'following my

¹⁶⁸ Modsæt Luz 2001: 429.

¹⁶⁹ Luz 2001: 429, Nolland 2005: 733, Davies & Allison 1991: 756-760.

¹⁷⁰ Således Thompson 1970: 102, France 2007: 271, Gibbs 2010: 902, Hagner 1993: 522.

example', or 'as my representative'?¹⁷¹

Selv foreslår Nolland: 'as though he or she were I'.¹⁷² Direkte oversat betyder det "i mit navn" eller som der står i BDAG "when my name i confessed"¹⁷³ og kan rent syntaktisk både lægge sig til verbet eller objektet. Det mest oplagte må være, at det knytter sig til objektet, hvorved betydningen bliver, at det er barnet, som "bekender Jesu navn". Denne tolkning er mest oplagt af flere grunde: For det første viser den nære grammatiske parallel i v. 6, at der er fokus på en identifikation af barnet som troende, sådan som vi allerede har set. For det andet er der generelt i passagen et fokus på, hvem dette barn er. Det omtales med det demonstrative pronomen som "et sådant barn" (ἓν παιδίον τοιούτο) og henviser til barnet i v. 2, der er blevet kaldet og ledt af Jesus. Barnets vigtighed understreges yderligere i den efterfølgende passage, særligt v. 10 og v. 14. For det tredje er der i passagen i Matt 10.40-42, hvor der tales om at modtage og afvise en person (profet/retfærdig/discipel/mindste), altid fokus på, hvem personen er.

Ud fra apodosis, må Jesus på en eller anden måde være nærværende i barnet. Som Luz skriver, er det et løfte om, at Jesus er tilstede i børn. "On the other hand, however, the verse is a promise that Christ himself is present in the Children". Luz mener, at dette sker som følge af, at barnet har lav social status.¹⁷⁴ Tilsvarende mener France, at Jesus er en repræsentant for de svage¹⁷⁵. Mere oplagt er det dog, at Jesus er tilstede i barnet, ikke som følge af dets svaghed, lave status, mm., men som følge af, at det er et troende barn¹⁷⁶.

¹⁷¹ Nolland 2005: 733. Müller 2000: 395 mener, at det betyder "fordi jeg befaler det" med henvisning til 24,5 og 7,22 (med dat. Int.) Gibbs 2010: 899 tilsvarende, men i udvidet form: "and whoever receives, because of what I am teaching and what I am and what I have done, ...". France 2007: 271 lader forbindelsen lægge sig til barnet med begrundelse i 10,40-42 og 25.40 og argumenterer for, at barnet repræsenterer Jesus.

¹⁷² Nolland 2005: 733.

¹⁷³ BDAG: 714.

¹⁷⁴ Luz 2001: 429.

¹⁷⁵ France 2007: 679.

¹⁷⁶ Tilsvarende Matt 18,20, hvor der også tales om Jesu tilstedeværelse, hvor to eller tre er forsamlet under bekendelse af hans navn, altså hos de troende.

3.3.6. At bringe en af disse mindste til fald (v. 6)

Ὅς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. Som tidligere nævnt, har dette vers samme grammatiske konstruktion som v. 5. De to vers knyttes sammen af partiklen δε, der må forstås adversativt, således at de to sætninger står i stærk kontrast til hinanden. Hvor Jesus i det foregående vers understregede, at han var tilstede i det troende barn, og at den, som tog imod dette barn, tog imod ham, så advarer han her om, hvordan det vil gå den, som bringer ”en af disse mindste” (”ἓνα τῶν μικρῶν τούτων”) til fald. Dette bliver yderligere uddybet i v. 7-9.

Centralt for dette speciale er forståelsen af ”ἓνα τῶν μικρῶν τούτων”. Som oftest har fortolkningerne omhandlet, hvorvidt ”en af disse mindste” skulle referere til en bestemt discipelgruppe. Luz skriver: ”The most difficult question is whether ”these little ones” are a particular group in the church or whether the expression refers to all of its members”.¹⁷⁷ Selv mener Luz, at ”de mindste” referer til dem, som ud fra hans forståelse af v. 3-4, frivilligt har gjort sig selv små som børn og på den baggrund er dyrebare for Gud og de største i himmeriget.¹⁷⁸ Lidt anderledes argumenterer Gibbs først og fremmest for, at verset udtrykker en generel advarsel mod at få en meddisciple til at falde fra, og at ”en af disse små” dermed kan referere til alle disciple.¹⁷⁹ På samme tid udtrykker han dog, at der er disciple, som på en særlig måde er i en svag og sårbar situation, og som derfor mest er udsat for frafald, og at disse på en særlig måde er ”en af disse små”. Desuden mener han, at udsagnet højst sandsynligt også dækker over egentlige børn¹⁸⁰ Müller mener med reference til 10,42 og henvisning til Gerd Theissen, at ”de små” refererer til de almindelige menighedsmedlemmer, der ikke levede op til karismatiske vandreprædikanters radikale efterfølgelsesforkyndelse (jf. 10,6-15), og at teksten afspejler en sociologisk to-delning af menigheden.¹⁸¹ Davies & Allison lader spørgsmålet stå åbent og skriver: ”Whether our evangelist had a particular group catechumens, recent converts, etc - in mind cannot be determined”.¹⁸² De slutter dog med at skrive, at tankegangen om svage troende ikke er fremmed for kap. 18. Ud fra konteksten synes det dog mere rammende at forstå ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ som troende børn. Det demonstrative pron. τούτων synes mest oplagt at referere til det, som Jesus har fokuseret på indtil videre, nemlig børn. Den nære grammatiske sammenhæng mellem v. 5-6 underbygger dette yderligere. Desuden er det oplagt, at omtale børn som ”de små”, hvilket både

¹⁷⁷ Luz 2001: 434.

¹⁷⁸ Ibid. 434.

¹⁷⁹ Thompson 1970: 119 og France 2007:681 mener tilsvarende, at ”disse små” referer til disciple i bred betydning frem for en undergruppe blandt disciplene.

¹⁸⁰ Gibbs 2010: 903, 909.

¹⁸¹ Müller 2000: 395-396.

¹⁸² Allison & Davies 1991: 763.

sker på hebraisk og græsk.¹⁸³ Alligevel møder man som sagt ikke denne tolkning i nyere kommentarer.¹⁸⁴ Argumenterne imod tolkningen handler for det første om, at tilføjelsen ”de som tror på mig” (τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ) viser, at udsagnet refererer til disciple.¹⁸⁵ Det kunne dog lige så vel referere til børn. For det andet argumenteres det, at ”en af disse mindste” (ἓνα τῶν μικρῶν τούτων) i 10,42 ikke refererer til børn, ligesom udtrykket ”en af disse mine mindste brødre” (ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων) i 25,40 ikke gør det. Der er rigtigt nok ikke tale om børn i disse to vers, men det synes ikke at være en hindring for, at det kan være tilfældet i 18,6. For det tredje argumenteres det, at de små i 18,10 og 14 heller ikke kan referere til børn.¹⁸⁶ Nolland, som hævder dette, giver ikke nogen videre begrundelse for dette argument, og det synes heller ikke særligt tvingende. Både v. 10 og 14 synes yderligere at understrege, hvordan Jesus særligt fremhæver børnenes vigtighed.

Ser vi nærmere på τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, konstaterer France, hvordan brugen af πιστεύω med præpositionforbindelsen εἰς ἐμέ er en meget brugt forbindelse i Joh, mens dette er det eneste eksempel i de synoptiske evangelier.¹⁸⁷ Han tilføjer, at betydningen her må dække over begrebet ”tillid”, sådan som πιστεύω normalt gør det i Matt.

Hovedbetydningerne af verbet σκανδαλίζω er ifølge BDAG enten 1) ”to cause to be brought to a downfall, cause to sin” eller 2) ”to shock through word or action, give offense to, anger, shock”¹⁸⁸ Den nære kontekst må afgøre verbets betydning. I den foregående passage om tempelskat bruges det i den anden betydning, hvor Jesus og Peter ville have forarget, hvis de ikke havde betalt skat. Men her må betydningen tydeligvis være, at der voldes et sådant anstød, at det tager troen fra den mindste og fører denne til frafald.¹⁸⁹ Dette ses ud fra den alvorlige konsekvens i apodosis, samt i de efterfølgende vers, hvor verbet eller det tilsvarende substantiv forekommer fem gange. Her understreges alvoren gennem det i v. 7 omtalte ”ve” (οὐαί) om den, som bliver årsag til fald. Og yderligere i 8-9, hvor resultatet af selv at blive årsag til ens frafald udtrykkes med den evige og helvedes ild.¹⁹⁰

Vendingen i apodosis συμφέρει... (”det er bedre for”) er rabbinsk sprogbrug og forekommer fire andre gange i evangeliet.¹⁹¹ Ligeledes er μύλος ὀνικὸς rabbinsk sprogbrug og betyder egentlig en ”æselsten”; en kæmpe sten med hul i midten, som blev bevæget rundt af et æsel.¹⁹² Tankegangen i apodosis er temmelig klar. Når det er bedre at blive kastet i havets dybt (καταποντισθῇ ἐν τῷ

¹⁸³ BDAG: 651.

¹⁸⁴ Davies & Allison 1991: 763 nævner, at tolkningen findes hos Manson 1949, 138-139, og at den bliver fulgt af mange. Dette gør sig dog, som ovenfor nævnt, ikke gældende i de nyere kommentarer, som her er blevet konsulteret.

¹⁸⁵ Müller 2000: 395.

¹⁸⁶ Nolland 2005:735.

¹⁸⁷ France 2007: 681.

¹⁸⁸ BDAG: 926.

¹⁸⁹ Müller 2000: 396.

¹⁹⁰ France 2007: 677.

¹⁹¹ Müller 2000: 396.

¹⁹² Ibid. 396.

πελάγει τῆς θαλάσσης) med en æselsten om halsen (περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ) end at føre en af disse mindste til frafald, så betyder det, at det at føre til frafald fører én selv til evig fortabelse.¹⁹³

Tankegangen må stadig ses parallelt med v. 5, hvilket betyder, at en handling mod en af disse mindste er en handling mod Jesus selv.

Mens der i v. 3 blev talt om adgangsbetingelse til himmeriget, tales der her i 18,6 om, hvad der kan føre til frafald, altså væk fra himmeriget. Der forekommer en dobbelt advarsel i verset om frafald, idet det både kan ske for en af disse mindste og for den, som forårsager det. Men det er tydeligvis omsorgen for børnenes tro, som er det centrale i advarslen. Samtidig bliver det med advarslen vist, at disciplene har et ansvar for børnene. Et ansvar, som vi i gennemgangen af 19,13-15, skal se, at de har svært ved at leve op til.

¹⁹³ Ibid.

3.4. *Sammenfatning af 18,1-6*

Matt 18,1-6 begynder med disciplenes spørgsmål om, hvem der er den største i himmeriget. Baggrunden for spørgsmålet er en intern positionering og interesse for, hvem der er den ledende discipel. Som svar på dette spørgsmål bruger Jesus i v.2 et lille barn. Det, som er det særlige ved dette barn, er ikke dets svaghed, størrelse, sociale status, eller hvad der ellers kan uddrages af samtidens billede af barnet, men derimod at det er et troende barn, som lader sig kalde og lede af Jesus. Barnets relation til Jesus er udtryk for dets *tro og tillid* til ham eller dets *fordringsløse modtagelighed*.

I v. 3, som er det centrale vers for forestillingen om at blive som børn, kommer Jesus med en advarsel til disciplene. De skal lade sig vende om fra deres selviske ambitioner og ønsker om at være den største og i stedet blive som børn. Det er adgangskravet til himmeriget.

Himmeriget er her det præsentiske frelsende område og adgangskravet er i Matt. egentlig ikke forbundet med et krav, men skænkes mennesker som en gave. Adgangen kan ikke fortjenes, hvorfor det at blive som børn, med støtte i den nære sammenhæng, bedst forstås som det at modtage himmeriget fordringsløst.

I v. 4 beskrives barnets ydmyghed som forbillede for disciplenes ydmyghed og angiver det endelige svar på disciplenes spørgsmål om, hvem der er størst i himmeriget. Det, som karakteriserer den ydmyghed, som barnet viser, er ud fra sammenhængen, at det er en *passiv og ubevidst ydmyghed* parallelt med tillid og fordringsløs modtagelighed.

Når det at blive som dette troende barn både angiver, hvem der er den største i himmeriget og hvad adgangskravet til himmeriget er, så viser det, at alle i himmeriget er de største.

I v. 5 og 6, som begge er tæt knyttede til de foregående fire vers og også de efterfølgende vers, giver Jesus en yderligere understregning af det troende barns betydning. At der er tale om et troende barn ses ved at "et sådant barn" refererer tilbage til barnet, som lader sig kalde og lede (v.2) samt at der til "et sådant barn" er knyttet "i mit navn", som her betyder under påkaldelse af mig. I v. 6, som grammatisk er parallelt med v. 5 beskrives "de mindste", bedst forstået som børn, ligeledes som troende. De troende børns betydning understreges altså ved det, at den, som tager imod et sådant barn, tager imod Jesus selv, og modsat, at det at føre en at disse mindste troende til frafald kan føre til evig fortabelse.

4. Eksege af 19,13-15

4.1. Oversættelse

(13) På det tidspunkt blev små børn bragt til ham, for at han skulle lægge hænderne på dem og bede. Men disciplene truede af dem. (14) Men Jesus sagde: ”Lad de små børn være og forhindre dem ikke i at komme til mig. For himmeriget er for sådanne. (15) Og da han havde lagt hænderne på dem, gik han derfra.

4.2. Kontekstbestemmelse

I 19,1 ses afslutningen på Jesu fjerde tale med overgangsformularen (ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους), som vi tilsvarende møder ved afslutning af de fem andre taler i evangeliet (7,28; 11,1 13,53 og 26,1). Derefter beskrives det, hvordan Jesus fortsætter på sin rejse væk fra Galilæa til Judæa for i kap. 21 at komme til Jerusalem.

Før nærværende afsnit 19,13-14 med børnene, ses et større afsnit, som handler om ægteskab og skilsmisse (19,1-12). Nogle fortolkere peger på, at sammenhængen til dette afsnit er, at der er tale om en art hustavle, sådan som man bl.a. møder det i Ef 5,21-6,9. Eksempelvis inddrager Carter den efterfølgende beretning om den rige unge mand og mener tydeligt at se ”the four constitutive aspects of household management (the relationships of husband to wife, father to children, master to slave, and the task of acquiring wealth)”¹⁹⁴. En lignende opfattelse er, at hele afsnittet fra 19,1-20,28 er centreret om sociale og familiære værdier, som Jesus ønsker at vende op og ned på.¹⁹⁵ Som det vil fremgå af den følgende eksegese er fokus i denne tekst ikke på barnets sociale eller familiære værdi, men på dets forhold til Jesus. Bedre er det derfor at se afsnittet 19,13-15 som mere løst relateret til den foregående og efterfølgende kontekst, hvilket underbygges af, at udtrykket ”lægge hænderne på” (τὰς χεῖρας ἐπιθῆναι) danner en klar ramme om de tre vers¹⁹⁶. Det, at Matt. bruger adverbiet τότε, viser heller ikke nærmere tilknytning til det foregående andet end en tidlig progression i fortællingen. Den efterfølgende beretning om den rige unge mand ligger dog på sin vis i forlængelse af beretningen om børnene, fordi denne mand er interesseret i, hvad godt han skal gøre for at arve evigt liv (19,16). Som tidligere nævnt spørger han dermed efter adgangskravet, som viser sig at være fuldkommenhed (19,21) og dermed en umulighed for mennesker (19,26). På sin vis er der en kontrast mellem ham og børnene, for hvor han er optaget af, hvordan han kan fortjene sig himmeriget, så modtager børnene passivt.

Efter beretningen om den rige unge mand stiller Peter et spørgsmål i 19,27 om, hvad lønnen er for dem, som følger efter Jesus. Jesus forsikrer dem om, at de skal få en løn for efterfølgelsen (19,29). I 19,30 og i den efterfølgende lignelse om arbejderne i vingården, hvor princippet om, at de første skal blive de sidste og de sidste de første gentages flere gange, synes der samtidig at være en advarsel om, hvordan selvbevidsthed i forbindelse med eget arbejde og status, såvel som rigdom, magt og ære kan føre til frafald, sådan at den, der var først bliver sidst.

Efter den tredje lidelsesforudsigelse i 20,17-19, ses beretningen om Zebedæussønnernes mor, der kommer til Jesus med et ønske om, at hendes sønner skal få plads ved Jesus højre og venstre side. Det efterfølges af Jesu spørgsmål til brødrene om, hvem der kan drikke Jesu bæger (20,22), altså gå

¹⁹⁴ Carter 1994: 90. Se desuden henvisninger hos Luz 2001: 504.

¹⁹⁵ France 2007: 726 også Carter 1994: 90-91.

¹⁹⁶ Luz 2001: 504. Davies & Allison 1997: 31.

igennem det, Jesus skal gå igennem, nemlig lidelse og død. Brødrene svarer dertil ja, men deres svar udtrykker, ligesom moderens ønske, en manglende forståelse for, hvad Jesu mission indbærer, og hvad det indebærer at følge ham, sådan som det tidligere er nævnt i kontekstbestemmelsen af 18,1-6. Denne manglende forståelse pointeres yderligere i den efterfølgende vrede over brødrene hos de ti andre apostle. I forbindelse med denne reaktion hos apostlene, underviser Jesus dem i ikke at lade sig tjene, men selv at tjene andre.

Inden Matt. beskriver indtoget til Jerusalem i 21,1-11, kommer beretningen om helbredelsen af de to blinde ved Jeriko. De møder en modstand (v.31), der kan ses parallelt med modstanden mod de små børn i 19,13, men til trods for dette bliver de hørt og helbredt af Jesus.

4.3. Detaileksegesi af 19,13-15

4.3.1. Nogle små børn bringes til Jesus (v. 13)

Τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ παιδία ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς καὶ προσεύξεται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

Som vi så i kontekstbestemmelsen, er dette lille afsnit løst knyttet til det foregående afsnit om skilsmisse. Παιδία kan, som nævnt i forbindelse med eksegesen af 18,2, betegne et barn op til syvårsalderen, men verbet προσηνέχθησαν, som er passivt og betyder, at de blev bragt, viser, at der må være tale om helt små børn.¹⁹⁷ At børn bliver bragt til Jesus udtrykker samtidig Jesu autoritet.¹⁹⁸ I den finale ledsætning ser vi formålet med, at de bringer deres børn til Jesus, nemlig at han skal lægge hænderne på dem og bede for dem (τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς καὶ προσεύξεται). ”Lægge hænderne på” (τὰς χεῖρας ἐπιθῇ) er et typisk bibelsk udtryk, som bruges i en lang række sammenhænge. I Matt. bruges dette og det parallelle udtryk at ”røre ved” (ἅπτεσθαι) ofte i forbindelse med helbredelse (f.eks. 8,3.15; 9,18.29). Samtidig bruges verbet προσφέρειν syv gange i forbindelse med, at mennesker bringes til Jesus, for at han skal helbrede dem eller uddrive dæmoner.¹⁹⁹ Dette har ført til, at nogle fortolkere mener, at der også her er tale om helbredelse.²⁰⁰ Det er der dog intet andet i teksten, der tyder på, og det synes derfor ikke oplagt. Τὰς χεῖρας ἐπιθῇ bliver i Bibelen endvidere brugt i forbindelse med udsendelse/indsættelse af nogle med en særlig opgave (ApG 6,6; 13,3; 1 Tim 4,14; 5,22; 2 Tim 1,6) og ved videregivelse af Helligånden (ApG 8,17-19; 19,6). Dog er der rimelig udbredt enighed om, at håndspåleggelsen og bønner i denne passage er udtryk for, at Jesus skal velsigne børnene.²⁰¹ Det synes naturligt, at forældre vil have deres børn velsignet af en ”hellig mand”, som store folkeskarer flokkes omkring (f.eks. 14,33). Bl.a. France nævner, at denne henvendelse kan sammenlignes med den senere praksis med at bringe børn til de ældre for at velsigne dem og bede for dem aftenen efter forsoningsdagen.²⁰² I sidste del af verset fortælles det, hvordan disciplene ”truer” eller ”skælder ud” (ἐπετίμησαν) på dem (αὐτοῖς). Dette refererer formentlig til de forældre, der bringer deres små børn til Jesus.²⁰³ Jesu ord i næste vers om ”at lade børnene være” (ἄφετε τὰ παιδία) kunne dog godt tyde på, at det refererede til børnene selv. Men da der er tale om små børn, der bliver båret, er det mest oplagt at se det som refererende til forældrene. I det næste vers ses det, at disciplene gør dette, for at børnene

¹⁹⁷ Müller 2000: 414.

¹⁹⁸ Carter 1994: 92.

¹⁹⁹ Det ses i 4,24; 8,16; 9,2. 33; 12,22; 14,35; 17,16.

²⁰⁰ Jf. Zuch 1997: 212, Parratt 1969: 214

²⁰¹ France 2007: 727, Müller 2000: 414, Nolland 2005: 784. Se desuden Parratts artikel fra 1969 ”The Laying on of Hands in the New testament: A Re-examination in the Light of the Hebrew Terminology.

²⁰² France 2007: 727 refererer til den senere babyloniske Talmud (Sopherim. 18,5)

²⁰³ Müller 2000: 414.

ikke skal komme til Jesus. Deres motiv beskrives ikke nærmere, men formentlig er tankegangen, at børnene ses som et forstyrrende element i lighed med den blinde mand ved Jeriko (Matt 20,31).²⁰⁴

²⁰⁴ Nolland 2005: 784.

4.3.2. For himmeriget er for sådanne (v. 14-15)

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἄφετε τὰ παιδιά καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρὸς με, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

På baggrund af disciplenes handlinger tager Jesus nu ordet og irettesætter dem. Dette er stærkt understreget, idet han med de dobbelte imperativer siger, at de skal lade børnene være (ἄφετε τὰ παιδιά) og ikke forhindre dem i at komme til ham (μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρὸς με).²⁰⁵

Begrundelsen for, at børnene skal have adgang til Jesus, ses i den efterfølgende sætning ved brugen af γὰρ. For ”den slags”/sådanne” (τῶν γὰρ τοιούτων) er/tilhører himmeriget. Dermed ses en tydelig og uløselig sammenhæng mellem Jesu person og himmeriget. Det at børn bringes til Jesus og velsignes af ham gennem håndspålggelse (v. 15) svarer til, at de bringes til himmeriget. Som med brugen af himmeriget i 18,1.3-4 synes det også her mest oplagt, at der er tale om det præsensiske himmerige som følge af præsens i ἐστὶν og Jesu efterfølgende håndspålggelse.²⁰⁶ Som det tidligere er blevet nævnt i forbindelse med eksegesen af 18,3, skal himmeriget forstås som frelsens område, hvor Jesu magt hersker.

Ser vi på det korrelative pronomen ”τῶν τοιούτων”, er spørgsmålet, hvad det refererer til. Hvis ”αὐτοῖς” var anvendt, som i v. 13, ville det umiddelbart kun kunne referere til børnene, men her må det også kunne referere til alle dem, der ligner børn. Dermed er vi inde på, hvad der i denne tekst kendetegner barnet. Inden vi ser nærmere på det, er det dog vigtigt at afklare brugen af genitiven ”τῶν τοιούτων”. Den kan nemlig enten forstås som en possessiv genitiv i betydningen ”for himmeriget tilhører sådanne” eller en formålets genitiv i betydningen ”for himmeriget er *for* sådanne”²⁰⁷ De fleste forskere gør ikke opmærksom på forskellen, men anser umiddelbart genitiven som possessiv, som oftest med henvisning til 5,3.10, hvor der oplagt er tale om en possessiv genitiv.²⁰⁸ I denne tolkning ligger der, at børnene og de, der ligner børn, automatisk ejer himmeriget eller er en del af det som følge af deres børne-lighed. Tolkningen er dog problematisk i denne kontekst, idet Jesus i verset direkte taler om at hindre dem i at komme til ham. Dette må mere naturligt indebære, at himmeriget ikke er noget, de allerede har, men noget, de modtager ved at komme til Jesus. Derfor er det mest oplagt at se det som en formålets genitiv, som angiver formålet med eller bestemmelsen af himmeriget. Så når Jesus i v. 15 lægger hænderne på børnene (ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῖς) og dermed velsigner dem, så er det et udtryk for, at han skænker dem himmeriget. Disciplene må ikke hindre børnene i at komme til Jesus, for himmeriget er netop tiltænkt børnene og de, der ligner børnene.

²⁰⁵ Verbet κωλύω anvendes senere i forbindelse med dåb (ApG 8,36; 10,47 og 11,17). På den baggrund har bl.a. Oscar Cullmann i sin artikel ”Spuren einer alten Taufformel im Neuen Testament” argumenteret for, at Matt har haft barnedåb i tankerne. Dette er der dog ikke noget i teksten, der tyder på. Jf. Luz 2001: 504-505 og Müller 2000. 415.

²⁰⁶ Modsat bl.a. Beasley-Murray 1986: 162. Jf. Gibbs 2010: 961.

²⁰⁷ Wallace 1996: 100.

²⁰⁸ Gibbs 2010: 960, Nolland 2005: 727, Carter 1994: 94.

Med hensyn til hvad der kendetegner børnene og dem, der ligner børn, inddrager de fleste fortolkere, som regel også i denne passage, hvad de har udledt som det essentielle i samtidens syn på barnet (på samme måde som i deres eksegese af 18,3-4).²⁰⁹ Ud fra denne beskrivelse af barnet mener de, at Matt. viser, hvad der er vigtigt i himmeriget. Eksempelvis skriver France: "Children matter in the kingdom of heaven, which can be entered only by those who are like children and where those of the lowest status are the great ones (18,3-4)."²¹⁰ Ifølge Nolland går denne tekst længere i sin fremhævelse af barnet end 18,1-5 og viser et nyt aspekt, som har betydning i relation til himmeriget:

There is no romanticism here about the innocence of children, but it is striking that the text goes much further than 18:1-5. At 18:4 I was able to say, 'The vital difference, however, between the child and what Jesus calls for is that for the child this [humility] is a natural state, but what is called for in the kingdom of God is a deliberately chosen ("turn and become") stance of humility'. But now it becomes clear that natural humility has its own positive significance in relation to the kingdom.²¹¹

Carter udleder i sin monografi "Households and Discipleship" fire aspekter, som ligger i det at være barn, nemlig "marginality, transition, dependence and equality",²¹² og pointerer, at dette svarer til den britiske kulturanthropolog Victor Turners begreb om "liminal identity".²¹³ Dette ses som kravet for at komme ind i himmeriget og dér være en discipel.²¹⁴

Et problem med alle disse tolkninger er, at der i selve teksten ikke gives en egentlig beskrivelse af barnet, og at der ud fra konteksten heller ikke kan konkluderes, at fokus er på eksempelvis børnenes sociale status. Desuden svarer flere af de beskrivelser, som gives, ikke til, hvordan Matt. ser adgangskravet til himmeriget, nemlig som en gave, som vi så i forbindelse med eksegese af v. 3. Derimod synes det essentielle i beskrivelsen af børnene ganske simpelt at være deres passivitet i modtagelsen af himmeriget. De bliver bragt, og de bliver velsignet af Jesus ved håndspåleggelsen. Ligesom i forbindelse med eksegese af 18,2, er det derfor mest oplagt at se barnets "*fordringsløse modtagelighed*" som det afgørende her. Dette mener jeg som tidligere nævnt svarer til, hvad det vil sige at være fattig i ånden 5,3.²¹⁵

Müller beskriver det meget rammende: "Himlenes kongedømme står som det, ingen kan gøre sig

²⁰⁹ Således Davies & Allison 1997: 32, Gibbs 2010: 961, Luz 2001: 505-506.

²¹⁰ France 2007: 727.

²¹¹ Nolland 2006: 785.

²¹² Carter 1994: 114.

²¹³ Ibid. 91: Carter refererer til Victor Turners artikel "Passages, Margins and Poverty: Religious Symbols of Communitas" fra bogen "Drama, Fields and Metaphors: Symbolic Action in Human Society", Cornell Uni. Press. 1974.

²¹⁴ Carter 1994: 114. Silberman 1983: 113 skriver tilsvarende: "[T]he acceptance of social marginality is a prerequisite for entering the kingdom".

²¹⁵ De fleste fortolkere mener ligeledes, at "sådanne" svarer til at være "fattige i ånden" (5,3), men lægger naturligvis et lidt andet indhold i det, ud fra deres forståelse af barnet. Luz 2001: 505-506, France 2007: 727, Gibbs: 2010: 961, Nolland 2006: 785.

fortjent til; det fås alene som gave, hvorfor alle må modtage det ligesom et lille barn.”²¹⁶

I det at barnet modtager himmeriget fordringsløst ligger også en indirekte advarsel. En advarsel mod en tankegang om, at himmeriget kan opnås på forskellig vis gennem høj social status, særlige kvaliteter, egenskaber, gerninger, osv. Det skal dog modsat heller ikke forstås sådan, at lav social status,²¹⁷ social marginalisering,²¹⁸ liminal eksistens,²¹⁹ naturlig ydmyghed,²²⁰ det at være uden ressource,²²¹ det at have tjenersind,²²² mm. dermed er en fordel. Adgangen til himmeriget afhænger alene af Guds gerning. Fordi alle dermed er lige i modtagelsen af Guds nåde, så viser dette en fundamental anderledes tankegang om status end den, man finder ud fra datidens hierarkiske samfundsstruktur. Her havde rigdom, magt, ære mm. en afgørende betydning, sådan som vi så det i forbindelse med 18,4.

Dette afsnit afsluttes helt kort med beskrivelsen af, at Jesus går derfra (ἐπορεύθη ἐκεῖθεν).

²¹⁶ Müller 2000: 415.

²¹⁷ France 2007: 727, Nolland 2005: 785, Davies & Allison 1997: 32, Luz 2001: 505-506, Gibbs 2010: 961-962.

²¹⁸ Silberman 1983: 113.

²¹⁹ Carter 1994: 114.

²²⁰ Nolland 2006: 785.

²²¹ Gibbs 2010: 961.

²²² Luz 2001: 506.

4.4. Sammenfatning af 19,13-15

I afsnittet 19,13-15 bliver helt små børn bragt til Jesus, for at han skal lægge hænderne på dem og velsigne dem. Disciplene forsøger at forhindre dette ved at true ad eller skælde ud på forældrene. Baggrunden er formentlig, at børnene ses som et forstyrrende element. Men Jesus irettesætter dem og siger, at de ikke må forhindre børnene i at komme til ham. Jesus begrundet dette med, at himmeriget er tiltænkt børnene og dem, som ligner børn. Når disciplene hindrer børnene i at komme til Jesus, så hindrer de dem i at få adgang til himmeriget. Jesus og himmeriget er tæt knyttet sammen. Barnet modtager passivt himmeriget, ved at Jesus lægger hænderne på dem. Der gives ikke i teksten nogen beskrivelse af barnet andet end barnets passive modtagelse af himmeriget. Som i 18,1-6 er der altså tale om, at det at blive som børn er at modtage himmeriget fordringsløst.

5. Konklusion

Formålet med dette speciale var at undersøge forestillingen om at blive som børn ud fra Matt 18,1-6 og 19,13-15. Anledningen til Jesu ord om at blive som børn er disciplenes spørgsmål om, hvem der er størst i himmeriget. Spørgsmålet viser ud fra konteksten disciplenes stræben efter status og interne positionering, og udtrykker samtidig deres manglende forståelse for himmerigets værdier. Jeg har i denne undersøgelse set på, hvordan der igennem historien er givet en lang række bud på, hvad det vil sige at blive som børn. Tidligere er der blevet lagt vægt på forskellige positive beskrivelser af barnet, men i dag finder mange fortolkere nøglen til forståelsen af barnet i samtidens overvejende negative billede af barnet, særligt dets lave sociale status, fysiske størrelse og afhængighed. At blive som børn er ud fra dette særligt blevet forstået som en metafor for radikal forandring. En forandring, som indebærer fornedrelse eller i hvert fald en hjælpeløs og afhængig stilling over for Gud.

I min undersøgelse har jeg set på, hvordan der i den historiske kontekst beskrives en lang række karakteristika ved barnet, heraf overvejende negative karakteristika. Der gives dog langt fra et entydigt billede, hvorfor det er meget svært at afgøre, hvilke aspekter der skal fremhæves. I opposition til de gængse fortolkninger har jeg derfor argumenteret for, at Matt. ikke gør brug af samtidens negative billede af barnet. Forestillingen om at blive som børn henviser derimod til det konkrete barn, som i v. 2 bliver stillet i disciplenes midte. Teksten beskriver, at dette konkrete barn ikke er et hvilket som helst barn, men at det kan beskrives som et troende barn, der har modtaget frelsens gave. Dette ses tydeligere og tydeligere gennem afsnittet. Først gennem relationen til Jesus, som i v. 2 kalder barnet til sig og stiller det midt iblandt dem. Hernæst i v. 5, hvor ”i mit navn” (ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου), forstået som ”under påberåbelse af mit navn”, beskriver det konkrete barn. Og sidst i v. 6, hvor ”en af disse mindste” (ἓνα τῶν μικρῶν τούτων) direkte omtales som troende. En strukturel analyse af v. 5 og 6 har vist en snæver forbindelse mellem de to vers og dermed mellem v. 6 og hele passagen.

Ud fra dette konkrete barns relation til Jesus mener jeg derfor, at det mest oplagt er *tro og tillid* eller *fordringsløs modtagelighed*, som er det karakteristiske for barnet, og som Jesus ønsker, at disciplene skal lære af.

I v. 3 stilles det at blive som børn som en adgangsbetingelse for at komme ind i himmeriget. Jeg argumenterer for, at himmeriget skal forstås som Guds frelsende område, hvor hans magt hersker. I denne tekst refererer det til det præsentiske himmerige. Jeg argumenterer desuden for, at adgangen til dette rige ikke er forbundet med krav, men at der tale om en gave, som må modtages. Dermed ligger forståelsen af barnet som fordringsløst modtageligt lige for.

I forhold til beskrivelsen af barnets ydmyghed i v. 4 argumenterer jeg for, at dette ikke skal forstås i

overensstemmelse med den i dag gængse tolkning, at disiplen skal fornede sig og indtage barnet naturlige ydmyge status. Der henvises i stedet til det troende barns egen ydmyghed i relationen til Jesus, og at det er denne ydmyghed, som disciplene skal efterligne. Barnets ydmyghed skal ud fra sammenhængen forstås i lighed med tilliden og modtageligheden, nemlig i betydningen af en passiv, modtagende og ubevidst ydmyghed, som lader sig skænke alt af nåde. Dette står desuden som det samlede svar på disciplenes spørgsmål om, hvem der er den største i himmeriget. Og når det at modtage alt af nåde både angiver, hvem der er den største i himmeriget og også angiver adgangskravet, så er det både en kraftig advarsel til disciplene om, hvordan deres tanker om status kan føre dem væk fra himmeriget og det vises at alle i himmeriget er størst.

I 19,13-15 argumenterede jeg for, at det karakteristiske ved børnene her er deres passivitet.

Teksten viser nemlig en tæt forbindelse mellem Jesu person og himmeriget. Hvis børnene hindres i at komme til Jesus, udelukkes de fra himmeriget. Men hvis de bringes til ham, skænker han dem himmeriget ved at lægge hænderne på dem og velsigne dem. Børnenes fuldstændige passivitet, når de modtager himmeriget ved Jesu håndspålæggelse, understøtter, at barnet er karakteriseret ved fordringsløs modtagelighed.

6. Abstract

The purpose of this thesis is to examine the notion of becoming like children in the Gospel of Matthew on the basis of the central passages 18:1-6 and 19:13-15. What does it mean to become like children? What are the characteristics of children? These questions will be investigated by an exegesis of the aforementioned texts. In the first of the passages the words of Jesus regarding children are given in response to the disciples' question about who is the greatest in the kingdom of heaven. The context shows their wish to be the top disciple and thereby their faulty understanding of the values of the kingdom that Jesus preaches.

Through history a great number of differing interpretations of the notion of becoming like children have been given. Traditionally, the focus has been on the positive characteristics of children but today many interpreters use the predominantly negative picture of children in the ancient world as a hermeneutical key in their exegesis. These modern interpreters stress the insignificance of children, their lowly social status, their little physical size and their dependence on adults. In particular, becoming like children is understood as a metaphor for a radical change that entails an active debasement or at least a position of dependence on God.

After an examination of both traditional and modern understandings of the notion of becoming like children, Matthew 18:1-6 and 19:13-15 are interpreted by means of a detailed exegesis. Contrary to the majority view, it is argued that Matthew does not use the negative picture of children in antiquity as his hermeneutical framework. Instead, the context of 18:1-6 in the Gospel of Matthew shows that a particular child is in view. This child, I argue, is first and foremost characterized by its *faith and trust* in Jesus or its *unpretentious receptiveness*. This is first seen in 18:2 where Jesus calls the child to him and leads it by placing it in the midst of the disciples. Moreover, it is argued that the child is characterized as a believer in vv. 5-6. In 18:3, the notion of becoming like a child is put forward as a requirement for entering the kingdom of heaven. In the Gospel of Matthew as a whole, the kingdom of heaven is conceived as a gift from God and this must be taken into account when interpreting 18:3. Therefore, to become like a child is to receive the kingdom of heaven as a gift that is given without any merit on the part of the receiver. Thus, the requirement for entering the kingdom of heaven is similar to unpretentious receptiveness. In 18:4 the humility of the child is spoken of. This should not be understood in terms of the objective, humble status of the child but, rather, in terms of the personal humility of the believing child in its relation to Jesus. This humility is an unconscious, receiving humility that allows oneself to be given all things by divine grace. Thereby, the answer is given to the disciples' question in 18:1 about greatness in the kingdom of heaven. The one who receives everything from God like a child is the greatest in the kingdom of heaven. Since this is the requirement for entering the kingdom, everyone in the kingdom is

considered the greatest. Jesus' answer to the disciples in 18:3-4 is a stern warning that their selfish way of thinking can lead them away from the kingdom of heaven.

The passage 19:13-15 also shows the passivity of the child in the reception of the kingdom of heaven. Children are brought to Jesus in order that he might put his hands on them and bless them. This text contains a close identification between the person of Jesus and the kingdom of heaven. If the children are prevented from coming to Jesus they are thereby excluded from the kingdom of heaven, and vice versa. Their utter passivity in being brought to Jesus by others shows that this text also supports the notion of unpretentious receptiveness as the main characteristic of the child.

7. Litteraturliste

Kilder:

Bibelen: 2005 [1992]. *Den hellige Skriffs kanoniske Bøger og Det Gamle Testaments Apokryfe Bøger*. København: Det Danske Bibelselskab.

KATA MAΘΘAION. 2001. I: *Novum Testamentum Graece*, ed. Nestle-Aland, (27.ed). Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

LXX. 1979. red. Alfred Ralphs, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

Hjælpemidler:

Arndt, W., Danker, F. W., & Bauer, W. (BDAG) 2000. *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature* (3rd ed.). Chicago: University of Chicago Press.

Blass, F., Debrunner, A., Funk, R.W. (BDF). 1961. *A Greek Grammar of the New Testament and Other Early Christian Literature*. Chicago: University of Chicago Press.

Wallace, Daniel B. 1995. *Greek Grammar Beyond the Basics: An Exegetical Syntax of the New Testament*. Grand Rapids: Zondervan.

Kommentarer:

Bruner, Frederick Dale. 2004 [1990]. *Matthew. A Commentary. Vol. 2: The Churchbook.*

Matthew 13-28. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company. 207-221 (15)

Davies, W. D., & Allison, D. C. 1988. *The Gospel According to Saint Matthew. Vol.1*. London: T. & T. Clark. 127-160; 389-392; 481-503 (61)

Davies, W.D., & Allison, D. C. 1991. *The Gospel According to Saint Matthew. Vol. 2*. London: T. & T. Clark. 737-807 (71)

Davies, W. D. and Allison, D. C. 1997. *The Gospel According to Saint Matthew. Vol.3*. London: T. & T. Clark. 31-37 (7)

France, R.T. 2007. *The Gospel of Matthew*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co. 2-5; 101-104; 177-191; 665-728 (87)

Gibbs, Jeffrey A. 2006. *Matthew 1:1—11:1*. Saint Louis: Concordia Publishing House. 30-51 (22)

Gibbs, Jeffrey A. 2010. *Matthew 11:2-20:34*. Saint Louis: Concordia Publishing House. 887-913; 960-962 (30)

Hagner, Donald A. 1993. *Matthew 1-13*. Dallas: Word Books. 514-528 (15)

Harrington, Daniel J. S. J. 2007 [1991]. *The Gospel of Matthew*. Collegeville: The Liturgical Press. 263-267 (5)

- Lenski, R. C. H. 1961. *The Interpretation of St. Matthew's Gospel*. Minneapolis, MN: Augsburg Publishing House. 678-697; 740-745 (26)
- Luz, Ulrich. 2007 [Tysk udg. 1985]. *Matthew 1-7: A Commentary*. Overs. James E. Crouch. Minneapolis: Fortress Press. 1-66; 165-183; 210-255 (131)
- Luz, Ulrich. 2001 [Tysk udg. 1991/1997]. *Matthew 8-21: A Commentary*. Overs. James E. Crouch. Minneapolis: Fortress Press. 421-446; 477-484; 504-507 (38)
- Morris, Leon. 1992. *The Gospel according to Matthew*. Leicester: Inter-Varsity Press. 186-226; 456-466 (52)
- Müller, Mogens. 2000. *Kommentar til Matthæusevangeliet*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag. 19-72; 156-176; 283-287; 389-419 (111)
- Nolland, John. 2005. *The Gospel of Matthew. A Commentary on the Greek Text*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company. 215-226; 729-743 (27)
- Tasker, R. V. G. 1982. *The Gospel According to St. Matthew*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company. 172-179 (8)
- Zahn, Theodor. 1903. *Das Evangelium des Matthäus*. Leipzig: Deichert'sche Verlagsbuchhandlung. 565-572 (8)

Monografier samt artikler fra antologier og tidsskrifter:

- Aasgaard, Reidar. 2009. Barn i antikken og tidlig kristendom. Hva er det mulig å vite og hva vet vi? I: *Når jeg så skal ut i verden. Barn og tro i tidlig kristendom*. Udg. af Karl Olav Sandnes, Oskar Skarsaune og Reidar Aasgaard. Trondheim: Tapir Akademiske Forlag. 15-32 (18)
- Addley, W. P. 1976. *Matthew 18 and the Church as the Body of Christ*. Biblical Theology 26. 12-18 (7)
- Bakke, Odd Magne. 2005. *When Children Became People. The Birth of Childhood in Early Christianity*. Minneapolis: Fortress Press. 1-151 (151)
- Beasley-Murray, G.B. 1986. *Jesus and the Kingdom of God*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co. 157-169 (13)
- Brown, R.N. 1982. Jesus and the Child as Model of Spirituality. Irish Biblical Studies 4. 178-192 (15)
- Carroll, John T. 2001. Children in the Bible. Interpretation: A Journal of Bible and Theology 45. 121-135 (15)
- Carter, Warren. 1994. *Households and Discipleship: A Study of Matthew 19-20*. Sheffield: JSOT Press. 9-59; 90-145; 204-228 (132)
- Deines, Roland. 2008. Not the Law but the Messiah: Law and Righteousness in the Gospel of Matthew — An Ongoing Debate. I: *Built Upon the Rock: Studies in the Gospel of*

- Matthew*. Udg. af Daniel M. Gurtner and John Nolland. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co. 53-84 (32)
- Francis, James M.M. 1996. Children and Childhood in the New Testament. I *The Family in Theological Perspective*. Udg. af S.C. Barton. Edinbrugh: T & T Clark. 65-85 (21)
- Francis, James M.M. 2006. *Adults as Children: Images of Childhood in the Ancient World and the New Testament*. Religions and Discourse, no. 17. Oxford: Peter Lang. 8-297 (290)
- Grassi, Joseph A. 1992. Child, Children. I: *The Anchor Bible Dictionary Vol. 1 A-C*. Red. af Freemann, David Noel. New York. Doubleday. 904-907 (4)
- Grundmann, Walter. 1972. ταπεινός. I: *Theological Dictionary of the New Testament*. Vol. VIII: Red. af G. Kittel, G. W. Bromiley, G. Friedrich. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company. 1-27 (27)
- Kvalbein, Hans. 1981. *Jesus og de fattige. Jesu syn på de fattige og hans bruk av ord for "fattig"*. Oslo: Luther Forlag. 341-393; 429-432 (57)
- Kvalbein, Hans. 2008. *Jesus – hva ville han? Hvem var han? En innføring i de tre første evangelienes budskap*. Oslo: Luther Forlag. 75-170 (96)
- Leivestad, Ragnar. 1966. TAPEINOS – TAPEINOPHRON. *Novum Testamentum*. Vol. 8. 36-47 (11)
- Lindbo, Inger Marie. 2009. Barn i evangeliene. I: *Når jeg så skal ut i verden. Barn og tro i tidlig kristendom*. Udg. af Karl Olav Sandnes, Oskar Skarsaune og Reidar Aasgaard. Trondheim: Tapir Akademiske Forlag. 75-111 (37)
- Luomanen, Petri. 1998 *Entering the Kingdom of Heaven, A Study on the Structure of Matthew's View of Salvation*. WUNT 2/101. Tübingen: Mohr-Siebeck. 3-92; 231-261 (121)
- Luz, Ulrich. 1995. *The Theology of the Gospel of Matthew*. Cambridge: Cambridge University Press. 101-115 (15)
- Müller, Mogens. 2007 [1997]. Jesus og Loven. I: *Skriften i Skriften. Mellem tradition og reception. Fjorten afhandlinger*. København: Det Teologiske Fakultet. 165-180 (16)
- Müller, Mogens. 2007 [1992]. Matthæusevangeliet og Moseloven. I: *Skriften i Skriften. Mellem tradition og reception. Fjorten afhandlinger*. København: Det Teologiske Fakultet. 85-95 (11)
- Müller, Peter. 1992. *In der Mitte der Gemeinde. Kinder im Neuen Testament*. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag. 81-200 (120)
- Oepke, Albrecht. 1967. παιδίον. I: *Theological Dictionary of the New Testament*. Vol. V. Red. af G. Kittel, G. W. Bromiley, G. Friedrich. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company. 419-444 (26)
- Parratt, John K. 1969. The Laying on of Hands in the New Testament: A Re-examination in the Light of the Hebrew Terminology. *The Expository Times* 80. 210-214 (5)

- Patte, Daniel. 1983. Jesus' Pronouncement about Entering the Kingdom Like a Child: A Structural Exegesis. *Semeia* 29. 3-42 (40)
- Pryor, John W. 1991. John 3:3-5. A Study in the Relation of John's Gospel to the Synoptic Tradition. *JSNT*. 71-95 (25)
- Sandnes, Karl Olav. 2009. "Når dine barn spør deg..." Trosformidling til barn og unge i jødisk tradisjon. I: *Når jeg så skal ut i verden. Barn og tro i tidlig kristendom*. Udg. af Karl Olav Sandnes, Oskar Skarsaune og Reidar Aasgaard. Trondheim: Tapir Akademiske Forlag. 61-75 (15)
- Schelling, F.A. 1965-1966. *What Means the Saying about Receiving the Kingdom of God as a Little Child?* *Expository Times* 77. 56-58 (3)
- Schnackenburg, R. 1988. Grossein im Gottesreich. I: *Studien zum Matthäusevangelium*. FS for W. Pesch. Udg. af Ludger Schenke. Stuttgart : Verl. Kath. Bibelwerk: 269-282 (14)
- Taylor-Wingender, P. 1988. Kids of the Kingdom (A Study of Matthew 18:1-5 and Its Context). *Direction* 17. 18-25 (8)
- Silberman, L. H. 1983. Schoolboys and Storytellers: Some Comments on Aphorisms Chriae. *Semeia* 29. 109-115 (7)
- Strange, W.A. 1996. *Children in the Early Church*. Carlisle: Pasternoster Press. 1-83 (83)
- Thompson, William G. 1970. *Matthew's Advice to a Divided Community*. Mt 17,22-18,35. Rom Biblical Institute Press. 1-174; 238-268 (205)
- Weber, Hans-Ruedi. 1979. *Jesus and the Children*, Geneva, World Council of Churches. 23-57 (35)
- Wenham, David. 1982. A Note on Mark 9:33-42/Matt.18:1-6/Luke 9:46-50, *JSNT* 14. 113-118 (6)
- White, Keith J. 2008. 'He Placed a Little Child in the Midst': Jesus, the Kingdom and Children. I: *The Child in the Bible*. Udg. af Marcia J. Bunge. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co. 353-274 (22)
- Zuch, Roy B. 1997. *Precious in His Sight: Childhood and Children in the Bible*. Grand Rapids Baker Academic. 201-255 (55)

Antal sider i alt: 2472